

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

Právní systémy očkování dětí

Analýza právní úpravy vybraných evropských států

Tuto publikaci podpořila nadace OSF, Praha.

Nadace

OPEN SOCIETY FUND PRAHA

Tato analýza Ligy lidských práv vznikla v rámci projektu „*Lidská práva ve zdravotnictví: ochrana práv a svoboda volby jedince*“ podpořeného grantem Open Fund Society Praha.

Na zpracování analýzy se podílely právničky **Jana Kolářková** (právní stav v Belgii, Francii, Irsku a Spojeném království), **Klára Snášelová** (právní stav v Německu, Rakousku) a **Zuzana Candigliota** (úvod a závěr analýzy).

Liga lidských práv

Burešova 6
602 00 Brno
Tel.: +420 545 210 446
Fax: +420 545 240 012
brno@llp.cz

www.llp.cz

(C) Liga lidských práv, prosinec 2010

Obsah

I.	ÚVOD	4
II.	PRÁVNÍ SYSTÉM OČKOVÁNÍ DĚTÍ VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH.....	8
A.	BELGIE	9
B.	FRANCIE	15
C.	IRSKO	22
D.	NĚMECKO	26
E.	RAKOUSKO	37
F.	SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	45
III.	ZÁVĚR	52

I. Úvod

Tzv. povinné očkování dětí založené na represii fungovalo na území našeho státu po mnohá desetiletí a ani po nastolení základů demokratického právního státu a přijetí Úmluvy o biomedicině nikdo z odborné veřejnosti tento systém nezpochybňoval. Právě naopak – právní povinnost nechat své děti očkovat pod hrozbou sankce byla obhajována jako nezbytná. Otázka svobodné volby jednotlivce, resp. zákonných zástupců dítěte, v oblasti péče o zdraví po dlouhou dobu nebyla na pořadu dne.

Výrazný přelom nastal během léta 2010, kdy Nejvyšší správní soud dal zapravdu argumentaci stěžovatelů zastoupených Ligou lidských práv,¹ že za současné právní úpravy není možné pokutovat rodiče za neočkování dětí. Podle soudu totiž musí být každé nařízené očkování stanoveno zákonem a nikoliv pouhou vyhláškou Ministerstva zdravotnictví. Soud tak ze dne na den v jistém smyslu všech deset tehdy „povinných“ očkovaní přesunul do kategorie „dobrovolných“.

Po vydání tohoto rozsudku v médiích proběhla rozsáhlá diskuze mezi odborníky. Někteří z nich už najednou netrvali na povinném očkování a připouštěli i směřování k větší liberalizaci, dokonce i přechod k očkování dobrovolnému po vzoru některých západních evropských států.² Není totiž tajemstvím, že v řadě z nich je očkování dětí otázkou svobodné volby rodičů, přesto se těmto státům daří dosahovat vysoké proočkovanosti a ochrany veřejného zdraví.

V médiích však zazněla i různá nepodložená tvrzení, například, že v těchto státech, kde funguje „dobrovolné“ očkování, má údajně existovat nepřímá očkovací povinnost spočívající v nepřipuštění neočkovaných dětí do mateřských škol nebo dokonce i do škol základních. Neočkující rodiny jsou tak údajně sankcionovány za neplnění školní docházky dětí. Rodiny ve státech s nepovinným očkováním snad mají také být k očkování motivovány tím, že v případě nenaočkování dítěte jim nejsou vypláceny sociální dávky. Tyto příklady jsou pak uváděny jako možné následování i u nás.

Vzhledem k tomu, že to byla právě Liga lidských práv, kdo se ujal zastupování rodičů nespokojených s represivně nastaveným systémem a dosáhl výše uvedeného rozsudku Nejvyššího správního soudu, čímž došlo ke změně dosavadní nazírání na právní úpravu očkování dětí u nás, cítíme se jako organizace do určité míry zodpovědní přispět do probíhající veřejné diskuze o tom, jakým směrem se má úprava očkování dětí nadále ubírat. Předkládaná analýza si tak klade za cíl nabídnout objektivní a ucelené informace o systémech očkování dětí v jiných evropských zemích z hlediska práva (Belgie, Francie, Irsko, Německo, Rakousko, Spojené království) a sloužit tak jako inspirativní podklad pro věcnou a konstruktivní diskusi, ať už mezi odborníky či veřejností, o podobě budoucí právní úpravy očkování u nás. Zároveň se analýza snaží vyvrátit některá zavádějící tvrzení v médiích o tom, jak to chodí v jiných státech, kde očkování povinné není.

---

¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2010, č. j. 3 Ads 42/2010 – 92.

² Např. diskuze na Medical Tribune „Co by přineslo dobrovolné očkování?“. Dostupné z: <http://www.tribune.cz/clanek/19191-co-by-prineslo-dobrovolne-ockovani>.

Souvislosti z minulosti i přítomnosti

V době, kdy lidé z vlastní zkušenosti znali úmrtí dětí na infekční nemoci, bylo očkování chápáno jako jednoznačný přínos. Není proto překvapivé, že se očkování v mnoha státech stalo povinností, ať už vyloženě právní či morální, a postupně další očkování začala přibývat. První povinná očkování se na našem území začala zavádět už na počátku minulého století či ještě dříve. V právních předpisech z 50. a 60. let bylo očkování stanoveno jako podmínka k přijetí do mateřské školy a na dětské tábory. Právní odpovědnost státu v případě následků na zdraví a způsob odškodňování nebyla nijak upravena. Očkovací povinnost plně korespondovala s principy zdravotní péče minulého režimu - administrativní řízení péče o zdraví lidu a paternalistický přístup, kdy lékaři a stát prosazují to, co je podle jejich názoru pro občany nejlepší.

V roce 1989 se naše přihlásila k hodnotám demokracie, právního státu a úctě k právům a svobodám jednotlivce. Byla přijata Listina základních práv a svobod a v roce 2001 byla ratifikována Úmluva o lidských právech a biomedicíně, která zaručuje právo na informovaný souhlas se zákrokem s možnými výjimkami v nezbytných případech. Bylo možné očekávat přechod k modernímu pojetí vztahu mezi lékařem a pacientem. Právní úprava povinného očkování se však až do dnešního dne prakticky nezměnila. Nebylo přezkoumáváno, zda je povinnost očkování přiměřená a nezbytná a zda nelze docílit ochrany veřejného zdraví i jiným způsobem méně zasahujícím do práv a autonomie jednotlivce. Naopak, později přibyla další povinná očkování, opět bez zkoumání nezbytnosti tohoto kroku. Nebyly podniknuty žádné kroky směrem k hlubšímu zkoumání vedlejších účinků spojených s očkováním a k zajištění snadnějšího odškodnění pro ty děti, které jsou v jejich důsledku poškozeny na zdraví.

V souvislosti se svobodou šíření informací a svobodou projevu se v posledních desetiletích přece jen začaly objevovat zprávy o možných rizicích spojených s očkováním. Začaly vznikat rodičovské iniciativy pro svobodnou volbu v očkování.³ Stejně jako v jiných demokratických státech, i u nás se objevila menšina rodin, které odmítají některá nebo všechna očkování a nebo které chtějí individuální přístup, například odložení očkování do pozdějšího věku. Tyto rodiny se často na Ligu lidských práv obracejí, cítí se být diskriminovány a kriminalizovány, současný stav, kdy je očkování tzv. povinné, ale nikdo se nehlásí k odpovědnosti za případné negativní důsledky, považují za zásah do svých práv. Těmto rodičům vadí, že se nemohou svobodně a informovaně rozhodnout o rozsahu a době očkování svých dětí, jako je to běžné v mnoha jiných státech, a jejich dětem je znemožňováno navštěvovat mateřskou školu a jiné kolektivní akce pro děti. Proto není divu, že se tyto rodiny stále častěji obracejí také na soudy. Konzultaci právníků Ligy pak vyhledávají také rodiny, které se domnívají, že jejich děti byly poškozeny na zdraví v důsledku očkování a které neví, jak se domoci morální satisfakce a odškodnění.

---

³ V současnosti existuje občanské sdružení Rozalio (Rodiče za lepší informovanost a svobodnou volbu v očkování).

Právní úprava a praktické problémy

V současnosti je obecná povinnost nechat očkovat své děti stanovena zákonem o ochraně veřejného zdraví. Konkrétní očkování a lhůty pro jejich provedení jsou pak upraveny ve vyhlášce o očkování proti infekčním nemocem.⁴ Pravidelná očkování dětí jsou nařízena proti celkem devíti nemocem (záškrt, tetan, černý kašel, obrna, hepatitida B, *haemophilus influenzae* typu B, spalničky, zarděnky a příušnice).⁵

Zákonnou výjimkou, kdy lze neočkovat, je zdravotní kontraindikace u dítěte a prokázaná imunita proti nemoci. Jiné výhrady nelze uplatnit. Za nesplnění očkování ve lhůtě odpovídají rodiče a každému z nich dosud hrozila pokuta za přestupek až do výše 10.000 Kč. Tyto pokuty také byly až donedávna rodičům běžně ukládány. Jak je ale uvedeno výše, podle nedávného rozsudku Nejvyššího správního soudu již není možné za současné úpravy rodiče jakkoli pokutovat.

V minulosti došlo dokonce i k případu odebrání dítěte a jeho naočkování proti vůli rodičů a Liga má informace o tom, že i v současnosti dochází ke snahám trestně stíhat rodiče za neočkování či jen odložení očkování oproti stanovenému očkovacímu kalendáři. Neočkující rodiče jsou běžně prošetřováni sociálními pracovníky a za neočkování na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí dostávají napomenutí u civilních soudů.

Nesplnění byť i jediného očkování je důvodem k tomu, aby dítě nebylo přijato k předškolnímu vzdělávání a nemohlo se účastnit táborů, škol v přírodě, lyžařského výcviku a podobně. Otázkou je, do jaké míry toto omezení koliduje s právem na rovné zacházení upraveném v antidiskriminačním zákoně.⁶

Na základě podnětů rodičů se otázkou povinného očkování zabýval v minulosti i veřejný ochránce práv, který své závěry zveřejnil ve svých souhrnných zprávách.⁷ V nich konstatoval, že podle jeho poznatků v praxi pouhé odmítnutí očkování dítěte bývá často automaticky považováno za nedostatečnou péči rodičů o dítě. Rodičům odmítajícím očkování pak bývá bez bližšího zkoumání důvodů, které je k odmítání očkování vedou, vyhrožováno nejen pokutou, ale i umístěním dítěte do ústavní péče. Takový postup ombudsman označil za nepřijatelný a v rozporu se zájmy dítěte. Navrhl možná řešení, jako například kvalifikované poučení rodičů o problematice očkování, individuální přístup, možnost udělení výjimky v odůvodněných případech a změnu zákona v tomto smyslu. Veřejný ochránce práv poukázal na rozdílnou právní úpravu v řadě vyspělých zemí, kde očkování není povinné a přitom zde standard ochrany práv dětí není nižší než v České republice. Jeho návrhy však dosud odpovědné orgány do praxe nepromítly.

---

⁴ § 46 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, vyhláška č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem.

⁵ Očkování proti tuberkulóze bylo zrušeno až po dlouhodobém tlaku odborných lékařských společností na konci roku 2010. Více informací např. zde:

http://www.detskylekar.cz/cps/rde/xbcr/dlekar/Text_pro_media_TBC.doc.

⁶ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.

⁷ Souhrnné zprávy o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2002, 2003 a 2004. Dostupné jsou na webových stránkách veřejného ochránce práv.

Praktickým problémem souvisejícím s očkováním dětí a zasahujícím do soukromí rodin je nerespektování povinné mlčenlivosti⁸ ze strany pediatrů a oznamování neočkování či odkladů očkování dětí hygienickým stanicím. Pro takový postup není v zákonech stanovena výjimka z povinné mlčenlivosti, přesto lékaři systematicky bez souhlasu rodičů poskytují z vlastní iniciativy hygienickým stanicím osobní údaje o dítěti a jeho rodině a hygienické stanice od nich poskytované těchto informací vyžadují. Takové jednání představuje nejen nerespektování práv rodičů a dětí, ale také narušuje potřebnou důvěru mezi lékaři a rodiči dítěte.

Dalším systematickým nerespektováním práv rodin je nedostatečné poučení v souvislosti s očkováním. Z poznatků z praxe vyplývá, že rodiče často nejsou dostatečně nebo vůbec informováni o rizicích očkování a případných alternativách. Tím, že je očkování takzvaně povinné, nabývají mnozí lékaři dojmu, že povinnost řádně informovat rodiče o povaze očkování zaniká.

Není možné v souvislosti s očkováním dětí nezmínit závažný problém týkající se odpovědnosti za nežádoucí účinky nařizovaného očkování. Český stát totiž nepřevzal žádnou odpovědnost za odškodnění takových případů a ta tedy zůstává na lékaři, který vakcínu aplikoval. To s sebou nese výrazný konflikt zájmů na straně lékaře. Ten totiž má na jednu stranu zákonnou povinnost oznamovat případy poškození zdraví dítěte v důsledku jím provedené vakcinace Státnímu ústavu pro kontrolu léčiv, na druhou stranu by tím fakticky přiznal svoji odpovědnost k náhradě škody. Důsledkem současného stavu je to, že poškozené rodiny nejsou odškodňovány a způsobenou škodu na zdraví musí nést samy. Úspěšné uplatnění náhrady škody za následky po očkování je dosud výjimečné.

Významnou úlohu při interpretaci stávající právní úpravy pochopitelně hrají soudy. Kromě výše zmíněného rozsudku Nejvyššího správního soudu týkajícího se možnosti udělovat pokuty za neočkování stojí za zmínku i otázka ústavnosti očkovací povinnosti. Otázku, zda je vůbec povinnost nechat své děti očkovat a rozsah této povinnosti v souladu s Ústavou a mezinárodními smlouvami, zejména s Úmluvou o lidských právech a biomedicíně, Ústavní soud dosud nerozhodoval. Vzhledem k tomu, že proti jinému rozsudku Nejvyššího správního soudu,⁹ který shledal právní úpravu povinného očkování za legitimní, byla už před několika lety podána ústavní stížnost, měl by Ústavní soud tuto otázku ve věci se spisovou značkou III. ÚS 449/06 zřejmě v brzké době posoudit.

---

⁸ Povinnost je stanovena v § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.

⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2006, č. j. 5 As 17/2005 – 66.

II. Právní systém očkování dětí ve vybraných evropských zemích

Další text odpovídá na následující otázky týkající se právní úpravy a praxe v Belgii, Francii, Irsku, Německu, Rakousku a Spojeném království:

1. Existují nějaká očkování dětí, která jsou povinná?
2. Pokud jsou některá očkování povinná, jak je sankcionováno nedodržení povinnosti dětí očkovat? Jsou tyto sankce užívány v praxi?
3. Jak jsou definovány výjimky z povinného očkování?
4. Je očkování proti některým nemocem povinné pro vstup dítěte do školy nebo školky, případně pro jiné aktivity?
5. Existují nějaká důležitá soudní rozhodnutí, která se týkají očkování, zejména povinnosti očkovat?
6. Je očkování proti některým nemocem podmínkou pro výplatu nějakých sociálních dávek?
7. Kdo realizuje očkování (pediatr, jiný odborník, očkovací centrum aj.)?
8. Kdo odpovídá za případnou škodu způsobenou v souvislosti s očkováním (lékař, stát, výrobce vakcíny aj.)?
9. Existuje zjednodušené řízení, jak se rodiče mohou domoci náhrady škody způsobené v souvislosti s očkováním (odškodňovací fondy aj.)?
10. Jaké jsou hlavní problémy v současnosti diskutované v souvislosti s očkováním?

A. Belgie

Základním předpisem, který v Belgii na zákonné úrovni upravuje očkování, je § 1 zdravotního zákona (*Loi sanitaire*),¹⁰ podle kterého je král oprávněn přijmout všechna opatření nutná k obraně před přenosnými nemocemi. Prováděcími předpisy jsou královská prováděcí nařízení (*Arrêté royal*). Federální orgány každoročně zveřejňují základní očkovací kalendář, který v současnosti obsahuje pouze jedno povinné očkování, zbylá jsou toliko doporučená. „Očkovací politika“, tj. výběr cílových skupin, poskytování očkování zdarma, informování veřejnosti, možnosti výběru poskytovatelů atd., je v kompetenci jednotlivých společenství – vlámského, frankofonního a germanofonního.¹¹

1. Existují nějaká očkování dětí, která jsou povinná?

V Belgii je v současnosti ze zákona povinné pouze jediné očkování, a to proti dětské obrně.¹² Povinnost je stanovena královským prováděcím nařízením z 26. 10. 1966, kterým se zavádí povinné očkování proti dětské obrně (*Arrêté royal du 26 octobre 1966 rendant obligatoire la vaccination antipoliomyélitique*).¹³ Doporučená doba tohoto očkování byla královským prováděcím nařízením¹⁴ z roku 2000 změněna z třetího měsíce života dítěte na druhý měsíc.

Kromě uvedeného povinného očkování proti dětské obrně je doporučována aplikace dalších deseti vakcín, a to proti záškrtu, tetanu, černému kašli, spalničkám, zarděnkám, příušnicím, hepatitidě typu B a nemocem vyvolaným *Haemophilus influenzae* typu B, meningokokem typu C a pneumokokem.¹⁵ Kromě vakcíny proti pneumokokové infekci jsou všechny ostatní plně hrazeny ze zdravotního pojištění.

2. Pokud jsou některá očkování povinná, jak je sankcionováno nedodržení povinnosti děti očkovat? Jsou tyto sankce užívány v praxi?

Při nedodržení povinného očkování lze rodičům dítěte uložit pokutu a/nebo trest odnětí svobody. Přesnou sazbu se však nepodařilo dohledat, neboť je zřejmě upravena v královském prováděcím nařízení o povinném očkování proti dětské obrně, které není

---

¹⁰ *Loi sanitaire du 1 septembre 1945* – čl. 1, bod 1: „Král může prostřednictvím obecného předpisu nařídit provedení ochranných a ozdravných opatření, stejně jako opatření nutná k organizaci a kontrole: k předcházení a k boji s přenosnými nemocemi, které představují obecné nebezpečí a jejichž seznam je vypracován na základě stanoviska Vrchní rady pro veřejné zdraví.“

¹¹ Viz oficiální informační portál belgium.be: http://www.belgium.be/fr/sante/vie_saine/vaccination.

¹² Rodiče, kteří chtějí své dítě umístit do některého zařízení pro děti, je ale fakticky musí nechat naočkovat proti mnohem více nemocem (viz níže).

¹³ Text původního královského prováděcího nařízení není, zřejmě kvůli svému stáří, v elektronické databázi belgické legislativy dohledatelný.

¹⁴ *Arrêté royal modifiant l'arrêté royal du 26 octobre 1966 rendant obligatoire la vaccination antipoliomyélitique du 22 septembre 2000*. Dostupné z: <http://www.ejustice.just.fgov.be/loi/loi.htm>.

¹⁵ Informace Generálního ředitelství zdraví Frankofonního společenství.

Dostupné zde: <http://www.sante.cfwb.be/index.php?id=vaccination>.

A informace z oficiálního federálního informačního webu o očkování. Dostupné zde: http://vaccination-info.be/vaccination/vaccinations_a_tous/vaccination_tous.html.

v elektronické podobě dohledatelné. O tom, že sankce jsou poměrně přísné, vypovídají níže uvedené případy.

Podle informací,¹⁶ které uvedl ministr spravedlnosti v rámci interpelací v roce 2005, je ročně zaznamenáno cca 1.700 případů, kdy rodiče nedají své dítě naočkovat. Případy jsou většinou odhaleny (*verbaliser*) hygienickou inspekcí (73 %), místní či federální policií (8 %) nebo jinak (19 %). Asi 86 % všech řešených případů mezi lety 2000 a 2005 bylo odloženo, 22 případů se dostalo před soud, zbylé případy skončily v dřívější fázi trestního řízení. K odložení věci došlo v drtivé většině případů proto, že děti byly následně naočkovány (71 %), nebo proto, že nedošlo ke spáchání trestného činu/přestupku (18 %). U věcí, které dospěly do fáze soudního řízení (trestního), byla většinou uložena pokuta ve výši několika set EUR.¹⁷ V jednom případě, který se objevil v médiích, byli rodiče odsouzeni k podmíněnému trestu odnětí svobody ve výši 5 měsíců a pokutě ve výši 5.500 EUR.¹⁸ V jiném případě z roku 2006 byla rodičům uložena pokuta ve výši 130 EUR.¹⁹

3. Jak jsou definovány výjimky z povinného očkování?

Text původního královského prováděcího nařízení z roku 1966, kterým se zavádí povinné očkování proti dětské obrně, nelze v elektronické podobě dohledat. Ze sekundárních zdrojů je ale možné dovodit, že jedinou výjimkou z této povinnosti jsou medicínské důvody. Očkování může být buď odloženo na později nebo zcela „odpuštěno“.²⁰ Obvyklými důvody bývá alergie na součást vakcíny, onemocnění imunitního systému, těhotenství nebo vysoké horečky. Na rozdíl od očkování u dětí v kolektivních zařízeních, u nichž existuje zvláštní postup (viz níže), zřejmě postačí, pokud lékař do zdravotnické dokumentace konkrétního pacienta zapíše důvody kontraindikace očkování.

4. Je očkování proti některým nemocem povinné pro vstup dítěte do školy nebo školky, případně pro jiné aktivity?

*Francouzské společenství*²¹

---

¹⁶ Informace z let 2000-2005. Interpelace ministra spravedlnosti ze strany senátorů, uveřejněno ve Věstníku belgického senátu č. 3-55, plné znění dostupné z:

<http://www.senate.be/www/?MIval=/publications/viewPubDoc&TID=50347664&LANG=fr>.

¹⁷ Viz např. případy zmíněné zde:

<http://www.senate.be/www/?MIval=/publications/viewPubDoc&TID=50347664&LANG=fr>,

http://archives.lesoir.be/condamnes-pour-refus-de-vaccin_t-20060404-00523A.html.

¹⁸ Popis případu viz zde:

<http://lewebpedagogique.com/seslarsonneur/2010/04/08/lois-sur-la-vaccination>.

¹⁹ Viz zde: http://archives.lesoir.be/condamnes-pour-refus-de-vaccin_t-20060404-00523A.html.

²⁰ Informace převzaty z oficiálního informačního webu o očkování Francouzského společenství:

<http://vaccination-info.be/vaccination/questions.html#113>.

²¹ Tamtéž.

Pokud chtějí rodiče dát své dítě do nějakého zařízení pro děti (*milieu d'accueil*)²² uznaného Úřadem pro porod a dětství (*Office de la Naissance et de l'Enfance*), musí se podřídit vnitřnímu řádu (*Règlement d'ordre intérieur*) tohoto zařízení, který je vydáván na základě nařízení vlády francouzského společenství o všeobecných podmínkách v zařízeních pro děti z 27. 3. 2003 (*Arrêté du Gouvernement de la Communauté française portant réglementation générale des milieux d'accueil*).²³ Jednou z povinností obsažených v tomto nařízení a ve vnitřním řádu je povinnost nechat dítě naočkovat proti nemocem uvedeným v očkovacím schématu schváleném Francouzským společenstvím (§ 28 nařízení).

Podle vnitřního řádu je povinné očkování proti dětské obrně, záškrtu, černému kašli, *Haemophilus influenzae* typu B, spalničkám, zarděnkám a příušnicím. Doporučuje se dále nechat děti očkovat proti hepatitidě typu B a meningokokům. Očkování provádí buď lékař, který spolupracuje se zařízením, nebo lékař podle výběru rodičů. V druhém případě musí rodiče zařízení předložit doklad o provedeném očkování.²⁴

Pokud rodič nesouhlasí s vnitřním řádem zařízení, nemůže do něj své dítě umístit. Zařízení kontroluje plnění těchto povinností vždy při přijetí dítěte, a případně též následně v devíti a osmnácti měsících jeho věku. Pokud rodiče neplní (vůbec nebo s velkým zpožděním) očkovací kalendář zařízení, může dojít k vyloučení dítěte.²⁵ Podle § 31 citovaného nařízení je jedinou výjimkou z této povinnosti rozhodnutí lékaře. Pokud má lékař dítěte za to, že očkování je pro něj z lékařského hlediska nevhodné, zaznamená to do jeho zdravotní dokumentace. Příklad následně prošetří jiný lékař a Pediatrická rada Úřadu pro porod a dětství, kteří rozhodnou o tom, zda dítě může (nadále) do zařízení docházet.

5. Existují nějaká důležitá soudní rozhodnutí, která se týkají očkování, zejména povinnosti očkovat?²⁶

Cour de cassation, Belgique, 01/10/1997, F-19971128-6

V roce 1997 řešil belgický Nejvyšší soud (*Cour de cassation*) případ, ve kterém stěžovatelé argumentovali, že povinné očkování proti dětské obrně je v rozporu s čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 16 Úmluvy o právech dítěte, neboť je stanoveno pouze vyhláškou. Soud stížnost odmítl s tím, že královské nařízení provádí § 1 zdravotního

---

²² Zařízením pro děti se rozumí každá fyzická či právnická osoba, odlišná od rodinného prostředí dítěte, která se stará o děti mladší 6 let v jiném než rodinném prostředí dítěte, jedná se především o jesle a mateřské školky. Úřad provozuje, financuje nebo schvaluje všechna zařízení pro děti ve Francouzském společenství, viz § 2 vyhlášky francouzského společenství o reformě Úřadu pro porod a dětství z 17. července 2002. Dostupné z: http://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/26853_001.pdf.

Celkově je v těchto zařízeních cca 35.000 míst. Viz *Memento de l'Enfance et de la Jeunesse en Communauté française 2009*, Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'aide de la Jeunesse, s. 22. Dostupné z: http://www.oejai.cfwb.be/fileadmin/sites/oejai/upload/oejai_super_editor/oejai_editor/pdf/memento_oejai_2009.pdf.

²³ Nařízení je dostupné zde: http://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/27602_000.pdf.

²⁴ § 31 nařízení vlády francouzského společenství o všeobecných podmínkách v zařízeních pro děti z 27. března 2003.

²⁵ Informace dostupná z: http://vaccination-info.be/vaccination/questions_menu.html.

²⁶ Vyhledavač belgické judikatury je dostupný zde: <http://jure.juridat.just.fgov.be/?lang=fr>.

zákona, a tudíž není pravda, že by povinnost podrobit se očkování nebyla stanovena zákonem.

Cour de cassation, Belgique, 28/11/1997, F-19971128-6²⁷

„*Conseil d'État* správně konstatuje, že je kompetentní k přiznání mimořádného odškodnění za škodu způsobenou správním orgánem při povinném očkování, neboť tyto oběti se nemohly dovolat odškodnění na základě konstatování porušení právních předpisů ze strany úřadu u žádného soudu.“

V daném případě se soud zabýval spíše než otázkou odškodnění výkladem zvláštního ustanovení § 11 *lois coordonnées*, podle kterého pokud neexistuje žádný soud ani úřad, který by měl pravomoc přiznat odškodnění za škodu způsobenou správním úřadem, může tak učinit *Conseil d'État*. Pro právní vědu daný rozsudek znamenal rozšíření výkladu daného článku. Od nynějška se odškodnění mohl dovolat nejen ten, kdo tvrdil, že žádný kompetentní soud neexistuje, ale i ten, komu kompetentní soudy odškodnění nepřiznaly.

Z pohledu odškodnění újmy způsobené očkováním tento rozsudek demonstruje komplikovanost postupů, které je třeba při domáhání se odškodnění využít.

Tribunal de première instance, Bruxelles, 03/09/1993, F-19930903-4

„Rozhodnutím o vyloučení dítěte z jeslí na základě toho, že ho jeho rodiče odmítli nechat očkovat proti dětské obrně a tetanu, které navíc nebylo povinné, porušili vedoucí jeslí příslušné předpisy. Porušení bylo o to závažnější, že rozhodnutí rodičů nebylo svévolné, ale bylo podloženo stanoviskem ošetřujícího lékaře dítěte o existenci kontraindikace očkování, které bylo vedení jeslí náležitě předloženo.“

6. Je očkování proti některým nemocem podmínkou pro výplatu nějakých sociálních dávek?

Nepodařilo se dohledat žádnou známku toho, že by výplata některých sociálních dávek byla vázána na podstoupení očkování.

7. Kdo realizuje očkování (pediatr, jiný odborník, očkovací centrum aj.)?

Vlámské společenství

Vakcíny zařazené do oficiální očkovacího kalendáře mohou být aplikovány ve vládním Úřadu péče o děti a rodiče (*Kind en Gezin*),²⁸ v Centrech lékařské péče o školní děti (*Centra voor Leerlingenbegeleiding*), ošetřujícími lékaři, pediatry, pracovními lékaři a ve *Vlaamse*

---

²⁷ Blíže k tomuto rozsudku také: Lewalle, P., Donnay, L. *Contentieux administratif*. 3e édition. Larcier, 2008, s. 507.

²⁸ http://www.kindengezin.be/English_pages/default.jsp.

Vaccinatiekoepel, což je zastřešující organizace, která sdružuje různé skupiny osob, které mohou aplikovat vakcíny.²⁹

Francouzské společenství

Vakcíny aplikují pouze lékaři, také vakcíny se dají sehnat pouze u nich v ordinaci. Je to dáno obavou o správné zacházení s vakcínami. Rodiče dostanou při svém pobytu v porodnici bloček etiket, které korespondují se všemi povinnými a doporučenými očkováními do 18 měsíců věku. Pro děti mezi 5 a 6 lety a 10 a 12 lety jsou bločky k dispozici u školních lékařů (*équipes de Promotion de la Santé à l'Ecole*). V době, kdy má dítě očkování podstoupit, si je rodiče vyžádají u lékaře, vakcína je dítěti aplikována výměnou za etiketu. Lékař dostane výměnou za etikety nové vakcíny.³⁰

8. Kdo odpovídá za případnou škodu způsobenou v souvislosti s očkováním (lékař, stát, výrobce vakcíny aj.)?

V Belgii prozatím nebyl vyvinut žádný speciální systém pro odškodňování újmy na zdraví způsobené očkováním. Existuje pouze jeden rozsudek *Cour de cassation*, ve kterém se žalobci domohli odškodnění od státu (viz výše). Domáhat se odškodnění za újmu způsobenou v souvislosti s očkováním je v Belgii poměrně obtížné. Případy, ve kterých by se poškození domohli odškodnění po výrobcích vakcíny nebo po lékařích, nebyly dohledány.

9. Existuje zjednodušené řízení, jak se rodiče mohou domoci náhrady škody způsobené v souvislosti s očkováním (odškodňovací fondy aj.)?

Ne, takový systém v současnosti v Belgii zřízen nebyl.

Použité zdroje:

- *Loi sanitaire*
- *Arrêté royal du 26 octobre 1966 rendant obligatoire la vaccination antipoliomyélitique*
- *Arrêté du Gouvernement de la Communauté française portant réglementation générale des milieux d'accueil*
- *Lewalle, P., Donnay, L. Contentieux administratif, 3e édition, Larcier, 2008.*
- Statistiky proočkování WHO
- Interpelace ministra spravedlnosti ze strany senátorů
- *Memento de l'Enfance et de la Jeunesse en Communauté française 2009*
- <http://www.belgium.be>
- <http://apps.who.int>
- <http://www.ejustice.just.fgov.be>
- <http://www.sante.cfwb.be>
- <http://vaccination-info.be>
- <http://www.senate.be>

---

²⁹ Podle oficiálních stránek vlámského ministerstva zdravotnictví:
http://www.zorg-en-gezondheid.be/v2_default.aspx?id=23634&terms=vaccination.

³⁰ Viz např. oficiální web Ministerstva zdravotnictví Francouzského společenství:
<http://www.sante.cfwb.be/thematiques/vaccination/programme>.

- <http://archives.lesoir.be>
- <http://lewebpedagogique.com>
- <http://www.gallilex.cfwb.be>
- <http://www.oejaj.cfwb.be>
- <http://jure.juridat.just.fgov.be>
- <http://www.zorg-en-gezondheid.be>

B. Francie

Těžiště právní úpravy očkování je obsaženo v zákoně o veřejném zdraví (*Code de la santé publique*).³¹ Spolu s Itálií patřila Francie k rekordmanům v počtu povinných očkování mezi zeměmi „staré Evropy“. Dnes jsou obecně povinná pouze 3 očkování, bylo upuštěno od politiky obecných povinností, která byla nahrazena doporučeními adresovanými přesně konkretizovaným rizikovým skupinám. Stále však při porušení očkovací povinnosti hrozí Francouzům přísné tresty. Zřejmě i proto má ve Francii dlouhou tradici hnutí proti povinnému očkování.³²

Očkovací politika státu je v kompetenci ministra zdravotnictví, který po projednání s Vysokou radou pro veřejné zdraví (*Haut conseil de santé publique*)³³ „stanoví podmínky očkování, vyhláší nezbytná doporučení a uveřejňuje očkovací kalendář“.³⁴

1. Existují nějaká očkování dětí, která jsou povinná?

Ve Francii je v současnosti ze zákona obecně (tj. pro všechny osoby pobývající na území Francie) povinné očkování proti záškrtu a tetanu,³⁵ a to do 18 měsíců věku, a proti dětské obrně,³⁶ až do 13. roku věku. Pro obyvatele Francouzské Guyany platí obecná povinnost očkovat se proti žluté zimnici.³⁷ Donedávna bylo povinné i očkování proti tuberkulóze, povinnost však byla v roce 2007 zrušena³⁸ a nahrazena důrazným doporučením pro rizikové skupiny.

Řada dalších očkování je obecně doporučována. Patří mezi ně: očkování proti černému kašli, *Haemophilus influenzae* typu B, hepatitidě typu B, meningokoku typu C, pneumokokové infekci, spalničkám, příušnicím a zarděnkám a lidskému papillomaviru.³⁹ Očkování proti tuberkulóze, které se provádí u novorozenců, je doporučováno pouze rizikovým skupinám, kterými jsou: děti pobývající v regionu hlavního města (*Ile-de-France*) a na Francouzské

---

³¹ Dostupné např. z:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?dateTexte=20101202&cidTexte=LEGITEXT000006072665&fastReqId=894641402&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle>.

³² Dějiny tohoto hnutí jsou popsány např. v práci: Bertrand, A., Torny, D. *Liberté individuelle et santé collective*. Centre de recherche médecine, science, santé et société, 2004. Dostupné zde: http://halshs.archives-ouvertes.fr/docs/00/39/73/64/PDF/Obligation-vaccinale_Rapport-final.pdf. Citováno dne 1. 12. 2010.

³³ Dostupné z: <http://www.hcsp.fr/explore.cgi/accueil?ae=accueil>.

³⁴ Ustanovení § L-3111-1 zákona o veřejném zdraví. Dostupné z: http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=BAED0D535954E6551A051ACE27CEECEB.tpdjo07v_3?iDSectionTA=LEGISCTA000006171171&cidTexte=LEGITEXT000006072665&dateTexte=20101202.

³⁵ Ustanovení § L-3111-2 zákona o veřejném zdraví.

³⁶ Ustanovení § L-3111-3 zákona o veřejném zdraví.

³⁷ Oficiální očkovací kalendář pro rok 2010 je dostupný na webu ministerstva zdravotnictví zde: <http://www.sante-sports.gouv.fr/calendrier-vaccinal-detaille-2010.html>.

³⁸ *Décret n° 2007-1111 du 17 juillet 2007 relatif à l'obligation vaccinale par le vaccin antituberculeux BCG*. Dostupné z: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000464863&fastPos=1&fastReqId=588478384&categorieLien=cid&oldAction=rechTexte>.

³⁹ Viz oficiální očkovací kalendář.

Gyuaně, děti, u kterých je TBC v rodinné anamnéze, děti rodičů pocházejících ze zemí, kde je TBC rozšířená a děti žijící v rizikových podmínkách.⁴⁰

Zákon o veřejném zdraví dále stanoví zvláštní povinnost očkovat se v případě výkonu určitého povolání. Jedná se o pracovníky v soukromých či státních zařízeních pro prevenci, zařízeních pro poskytování péče nebo zařízeních pro ubytování seniorů, u nichž hrozí riziko, že by mohli šířit nákazu na klienty (profesně povinné očkování). Tyto osoby musí být očkovány proti hepatitidě B, záškrtu, tetanu, dětské obrně a chřipce. Pracovníci v biomedicínských laboratořích musí být očkováni proti břišnímu tyfu.⁴¹

2. Pokud jsou některá očkování povinná, jak je sankcionováno nedodržení povinnosti dětí očkovat? Jsou tyto sankce užívány v praxi?

Sankce za porušení povinnosti očkovat jsou upraveny také v zákoně o veřejném zdraví. Ustanovení § L-3111-2 a § L-3111-3 stanoví, že osoby, které jsou nositeli rodičovské odpovědnosti nebo které jsou opatrovníky (*tutelle*) nezletilého, jsou osobně zodpovědní za dodržení této povinnosti. Podle § L-3116-4 zákona o veřejném zdraví bude ten, kdo se odmítne podrobit očkování nebo odmítne nechat očkovat nezletilého, k němuž ho váže rodičovská odpovědnost nebo jehož je opatrovníkem, potrestán odnětím svobody v délce až 6 měsíců a pokutou ve výši 3.750 EUR. Stejně trestné je i bránění provedení očkování.⁴²

3. Jak jsou definovány výjimky z povinného očkování?

Obě zákonná ustanovení, která zavádí povinné očkování dětí, upravují výjimky, za kterých k očkování nemusí dojít – zákon hovoří o uznaných zdravotních kontraindikacích (*contre-indication médicale reconnue*).⁴³ Žádný předpis však nestanoví, jak má potvrzení o kontraindikaci vypadat. V principu je doporučováno, aby v potvrzení bylo uvedeno kontraindikované očkování a doba, po kterou kontraindikace trvá – trvale nebo dočasně. Pokud jde o překážku dočasnou, je třeba ohraničit dobu, po kterou je platí. Na potvrzení by neměl být uveden přesný důvod kontraindikace, neboť by to narušovalo povinnost lékařské mlčenlivosti.⁴⁴

Ačkoli je v současnosti tato výjimka upravena přímo v zákoně, zřejmě tomu tak nebylo vždy. Svědčí o tom judikatura francouzských soudů k otázce závaznosti lékařských potvrzení o existenci kontraindikace (viz níže).

---

⁴⁰ Viz oficiální web francouzské státní správy k otázce očkovacího kalendáře. Dostupné z: <http://vosdroits.service-public.fr/F724.xhtml>.

⁴¹ Ustanovení § L-3111-4 zákona o veřejném zdraví.

⁴² Ustanovení § L-3116-4 zákona o veřejném zdraví. Dostupné zde:

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=467D302B4690D26691674248BCEC9237.tpdjo07v_3?i dSectionTA=LEGISCTA000006171177&cidTexte=LEGITEXT000006072665&dateTexte=20101202.

⁴³ Ustanovení § L-3111-2 a L-3111-3 zákona o veřejném zdraví.

⁴⁴ Viz např. materiál Asociace pro svobodu informací ve zdravotnictví (*Association Liberté Information Santé*) o otázkách potvrzení o existující kontraindikaci k očkování. Dostupné z: http://www.alis-france.com/download/precision_contre_indications.pdf.

4. Je očkování proti některým nemocem povinné pro vstup dítěte do školy nebo školky, případně pro jiné aktivity?

Podle § L-3111-2 zákona o veřejném zdraví je třeba před vstupem dítěte do kolektivního zařízení (tj. školy, školky, letního tábora a jiných zařízení) předložit potvrzení o očkování proti záškrtu a tetanu nebo potvrzení o existující kontraindikaci proti nim. Tato povinnost není výslovně uvedena u očkování proti dětské obrně (L-3111-3), ale ze sekundárních zdrojů vyplývá, že předkládat se musí i potvrzení o očkování (nebo kontraindikaci) proti této nemoci.⁴⁵ Na rozdíl od Belgie se ve Francii neobjevují „skrytě povinná“ očkování, vyžadováno je pouze očkování povinné ze zákona.

5. Existují nějaká důležitá soudní rozhodnutí, která se týkají očkování, zejména povinnosti očkovat?

Závaznost potvrzení o kontraindikaci k očkování

Jak již bylo řečeno výše, ačkoli je v současnosti v zákoně upravena výjimka z povinnosti nechat své dítě očkovat z potvrzených zdravotních důvodů, nebylo tomu tak vždy. Legislativní úpravě předcházela početná judikatura správních soudů, podle které lékařské potvrzení o existujících kontraindikacích vylučuje povinnost podstoupit očkování.

Poprvé tento názor zazněl v rozsudku Správního soudu v Lille (*Tribunal administratif de Lille*) dne 18. 1. 1963 ve věci *Veron*. Syn pana Verona byl školní inspekcí vyloučen ze školy, ačkoli byla škole předložena lékařská potvrzení, která ztvrdovala existenci trvalé kontraindikace očkování. Soud v této věci dospěl k závěru, že zákonná úprava neklade žádné formální požadavky pro tento druh potvrzení, a proto potvrzení pana Verona, které neobsahovalo datum předpokládaného konce překážky očkování, nebylo možné označit za neplatné. Dále soud dospěl k závěru, že pan Veron neměl ze zákona žádnou povinnost dostavit se se svými dětmi k revizní lékařské kontrole na vyzvání Krajské pediatrické stanice. Soud následně zrušil rozhodnutí o vyloučení syna pana Verona a uložil ministerstvu školství uhradit náklady řízení.

Obdobně rozhodl Správní soud v Rennes, když svým rozsudkem ze dne 30. 6. 1971 zrušil oběžník školního inspektora v Morbihanu, který všem ředitelům mateřských školek uložil povinnost vyžadovat u všech dětí mladších 6 let potvrzení o očkování proti dětské obrně, tetanu, záškrtu, tuberkulóze a neštovicím s tím, že tuto povinnost nelze obejít předložením lékařského potvrzení o existenci kontraindikace. Dále lze uvést rozsudek Správního soudu v Grenoblu z roku 1977, rozsudek Správního soudu v Paříži z roku 1987 ve věci *Coudray* a rozsudek Správního soudu v Pau z roku 1994 ve věci *Courty* a z roku 2001 ve věci *Sydor*.

Naproti tomu Správní soud v Lyonu rozhodl, že ředitel školy má právo vyloučit žáka, který předložil potvrzení o kontraindikaci k povinnému očkování, z určitých školních aktivit, jako je tělesná výchova či lyžařský výcvik a fyzicky namáhavé činnosti.⁴⁶

---

⁴⁵ Informace z oficiálního informačního webu francouzské státní správy. Dostupné z:

<http://vosdroits.service-public.fr/F767.xhtml>.

⁴⁶ Rozsudek Tribunal administratif de Lyon ze dne 16. 11. 2004, č. 9904673.

Odškodnění za újmu způsobenou očkováním proti hepatitidě typu B

Cour de cassation vytvořil judikaturu, podle které neexistuje příčinná souvislost mezi aplikací vakcíny proti hepatitidě typu B a roztroušenou sklerózou (viz např. rozsudek č. 1191 Prvního civilního senátu *Cour de cassation* ze dne 23. 9. 2003).⁴⁷ Protože ji však odvolací soudy nerespektovaly, v roce 2008 došlo ke změně právního názoru *Cour de cassation*. V rozsudku ze dne 22. 5. 2008⁴⁸ dospěl stejný senát k závěru, že „závěr o příčinné souvislosti mezi škodou a vadou vakcíny lze založit i na domněnkách, pokud jsou dostatečně závažné, přesné a pokud se shodují.“ Tato změna judikatury otevřela cestu k odškodnění i osobám, které na ni nedosáhly ze strany Úřadu pro odškodnění za nehody ve zdravotnictví (viz níže).

Zdravotní obtíže způsobené povinným profesním očkováním jsou pracovním úrazem

Podle rozsudku Druhého civilního senátu *Cour de cassation* ze dne 22. 3. 2005⁴⁹ se za pracovní úraz považuje, pokud se studentovi zubní chirurgie, který má povinnost nechat se očkovat proti hepatitidě B, zhorší zdravotní stav v souvislosti s podstupeným očkováním. Ode dne, kdy tyto obtíže nastaly, se postupuje podle režimu pracovního úrazu.

6. Je očkování proti některým nemocem podmínkou pro výplatu nějakých sociálních dávek?

Zákon o sociálním zabezpečení (*Code de la sécurité sociale*)⁵⁰ s takovou podmínkou výplaty u žádné dávky nepočítá. Ani v žádných dalších materiálech se nepodařilo najít informaci, že by taková spojitost existovala.

7. Kdo realizuje očkování (pediatr, jiný odborník, očkovací centrum aj.)?

Právo předepisovat léky včetně vakcín mají v plném rozsahu lékaři, kteří jsou zapsaní u Lékařské komory (*Ordre des Médecins*).⁵¹ V omezené míře ho však mají i zubní chirurgové, veterináři, porodní asistentky, vedoucí biomedicínských laboratoří a podologové.⁵² Předepsání vakcíny zdravotnickým pracovníkem s oprávněním předepisovat léky je nutnou podmínkou jejího následného proplacení ze strany zdravotní pojišťovny.

Vakcínu je třeba na základě předpisu zakoupit v lékárně, někdy ji u sebe mohou mít i lékaři. Následnou aplikaci pak provede lékař (úkon je pak zpětně opět proplacen zdravotní pojišťovnou) nebo veřejné zařízení či očkovací centrum, kde je aplikace prováděna zdarma.⁵³

---

⁴⁷ Rozsudek je dostupný z:

http://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/premiere_chambre_civile_568/arret_no_658.html.

⁴⁸ Rozsudek je dostupný z:

http://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/premiere_chambre_civile_568/arret_no_11606.html.

⁴⁹ Rozsudek je dostupný z:

http://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/deuxieme_chambre_civile_570/arret_no_678.html.

⁵⁰ Zákon dostupný zde:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006073189&dateTexte=20101203>.

⁵¹ Ustanovení § L-4111-1-7 zákona o veřejném zdraví. Webové stránky Lékařské komory: <http://www.conseil-national.medecin.fr>.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Viz informační web francouzské státní správy: <http://vosdroits.service-public.fr/F704.xhtml>.

Očkovací centra jsou zřizována ve zdravotnických zařízeních, v centrech péče o matku a dítě apod. Seznam všech očkovacích center vede prefekt daného departmentu.⁵⁴

Zákon o veřejném zdraví výslovně zmocňuje porodní asistentky k aplikaci vakcín,⁵⁵ jejich rozsah je stanoven vyhláškou ministra zdravotnictví.⁵⁶ Jedná se o zarděnky, tetanus, záškrt, dětskou obrnu, černý kašel, hepatitidu typu B a chřipku u žen a očkování proti tuberkulóze a hepatitidě typu B u novorozenců. Pokud porodní asistentka provádí očkování, které je povinné, musí o tom udělat záznam do zdravotní dokumentace a potvrzení poslat také lékaři oblastního úřadu pro péči o matku a dítě a hygienické stanici.⁵⁷

Obdobně jako jiné státy i Francie pořádá „očkovací kampaně“, ve kterých vyzývá občany či určité skupiny občanů, aby se nechali naočkovat. V únoru 2010 byla zahájena chřipková očkovací kampaň⁵⁸ a v listopadu se začalo hovořit o očkovací kampani proti zarděnkám, příušnicím a spalničkám cíleným na školní děti.⁵⁹

8. Kdo odpovídá za případnou škodu způsobenou v souvislosti s očkováním (lékař, stát, výrobce vakcíny aj.)?

Ve Francii je otázka odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s očkováním poměrně komplikovaná. Je třeba odlišovat očkování obecně povinná a tzv. profesně povinná očkování. Stát se přihlásil k odpovědnosti za škody způsobené druhou skupinou očkování, a to přijetím zákona o škodách způsobených povinným očkováním z roku 1964.⁶⁰ Myšlenka tohoto odškodnění je postavena na tom, že povinné očkování představuje situaci, kdy zájem celé společnosti převyšil zájem jednotlivce, neboť pokud jednatel s odkazem na své individuální svobody a práva odmítne podstoupit očkování, může tím znemožnit vymýcení vážné nemoci v celé společnosti. Na oplátku se celá společnost zavazuje odškodnit každého jednotlivce, kterému byla v souvislosti s dosažením tohoto kolektivního zájmu způsobena újma.⁶¹

Zákon o veřejném zdraví předvídá ve svém § L-1142-22 zřízení Národního úřadu pro odškodnění nehod v zdravotnictví, poškození způsobených lékařským zákrokem a nozokomiálních infekcí (*Office national d'indemnisation des accidents médicaux, des*

---

⁵⁴ Viz např. informační leták ministerstva zdravotnictví k očkovací kampani proti viru N1H1. Dostupné z: http://www.sante-sports.gouv.fr/IMG/pdf/Je_me_fais_vacciner_270110.pdf.

⁵⁵ Ustanovení § L-4151-2 zákona o veřejném zdraví.

⁵⁶ Vyhláška ze dne 22. 3. 2005. Dostupná z:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000237885&fastPos=54&fastReqId=2139096131&categorieLien=id&oldAction=rechTexte>.

⁵⁷ Podrobnosti jsou uvedeny na oficiálním webu Komory porodních asistentek: http://www.ordre-sages-femmes.fr/NET/fr/document//2/exercice_de_la_profession/les_compétences/la_pratique_des_vaccinations/index.htm.

⁵⁸ Viz oficiální informační web ke kampani na stránkách ministerstva zdravotnictví:

<http://www.sante-sports.gouv.fr/la-meilleure-protection-c-est-la-vaccination.html>.

⁵⁹ Kritické ohlasy k této kampani např. zde: <http://www.naturavox.fr/sante/article/grosse-campagne-de-vaccination-ror>.

⁶⁰ Loi no 64-643 du 1. 7. 1964 sur les dommages resultant des vaccinations obligatoire.

⁶¹ Veřejná zpráva Státní rady z roku 2005 *Responsabilité et socialisation du risque*, s. 322. Zpráva dostupná z: <http://www.conseil-etat.fr/cde/media/document//rapportpublic2005.pdf>.

affections iatrogènes et des infections nosocomiales),⁶² který je podřízen ministerstvu zdravotnictví. Úřad je jednak metodicky nadřízeným orgánem regionálních komisí pro smírčí řízení a odškodňování nehod ve zdravotnictví (viz níže) a jednak je zvláštním orgánem pro odškodňování určitých škod. Řízení před tímto úřadem má charakter mediace a odškodnění je vypláceno z rozpočtu státu. Vede se v případech, kdy škoda vznikla nezaviněným jednáním. V případě, kdy existuje lékařské zavinění, je třeba žádat odškodnění po pojišťovně škůdce.⁶³ V oblasti odškodnění škod způsobených očkováním se působnost tohoto úřadu vztahuje pouze na očkování profesně povinná.⁶⁴

9. Existuje zjednodušené řízení, jak se rodiče mohou domoci náhrady škody způsobené v souvislosti s očkováním (odškodňovací fondy aj.)?

U „dětských“ obecně povinných očkování nelze žádat odškodnění přímo u výše uvedeného úřadu, ale je třeba postupovat podle obecné úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou zdravotnickými pracovníky, resp. odpovědnosti výrobců zdravotnických výrobků (§ L-1142 zákona o veřejném zdraví) a obrátit se na Komisi pro smírčí řízení a odškodnění nehod ve zdravotnictví. Pokud byla škoda dostatečně závažná, vydá komise ve lhůtě 6 měsíců od podání návrhu stanovisko, ve kterém navrhne způsob odškodnění (§ L-1142-8 zákona o veřejném zdraví). V případě, že škoda byla ze strany zdravotnického personálu zaviněna, hradí odškodné pojišťovna. Pokud ne, je hrazena z veřejných prostředků (§ L-1142-14 zákona o veřejném zdraví). V případě, kdy jedna ze stran se stanoviskem nesouhlasí, může ho napadnout žalobou u příslušného soudu s žalobou na náhradu škody.

Tento režim se použije pro škody vzniklé po 4. 9. 2001. Před tímto datem neexistoval systém smírčího řízení a poškození se museli obracet pouze na soudy. V případech škod způsobených očkováním byli žalovanými jak výrobci vakcín, tak lékaři, kteří ji buď předepsali nebo aplikovali.⁶⁵

10. Jaké jsou hlavní problémy v současnosti diskutované v souvislosti s očkováním?

Média poukázala na záměr francouzské vlády zavést povinné očkování proti viru N1H1. Část Francouzů to pobouřilo, neboť vakcíny měly mít vážné vedlejší účinky.⁶⁶

Použité zdroje:

- *Code de la santé publique*
- *Code de la sécurité sociale*
- *Loi no 64-643 du 1. 7. 1964 sur les dommages resultant des vaccinations obligatoire.*

---

⁶² Web Národního úřadu pro odškodnění nehod v zdravotnictví, poškození způsobených lékařským zákrokem a nozokomiálních infekcí: <http://www.oniam.fr>.

⁶³ Viz § L-1142-1 zákona o veřejném zdraví.

⁶⁴ Viz <http://www.oniam.fr/vaccinations.php>.

⁶⁵ Informace Úřadu pro odškodňování nehod ve zdravotnictví. Dostupné z: <http://www.oniam.fr/textes/Fiche%20pratique%20Vacci%20obligatoire.pdf>.

⁶⁶ Viz např. tyto odkazy:

http://www.alterinfo.net/La-France-planifie-un-plan-de-vaccination-de-masse-obligatoire_a36179.html;
<http://questionvaccins.canalblog.com/archives/2009/10/08/15351012.html>.

- *Décret n° 2007-1111 du 17 juillet 2007 relatif à l'obligation vaccinale par le vaccin antituberculeux BCG*
- Bertrand, D. Torny, *Liberté individuelle et santé collective*. Centre de recherche médecine, science, santé et société, 2004.
- Statistiky proočkovanosti WHO
- Oficiální očkovací kalendář pro rok 2010
- Leták ministerstva zdravotnictví k očkovací kampani proti viru N1H1
- Veřejná zpráva Státní rady z roku 2005 *Responsabilité et socialisation du risque*
- <http://apps.who.int>
- <http://www.legifrance.gouv.fr>
- <http://www.sante-sports.gouv.fr>
- <http://vosdroits.service-public.fr>
- <http://halshs.archives-ouvertes.fr>
- <http://www.alis-france.com>
- <http://www.ordre-sages-femmes.fr>
- <http://www.courdecassation.fr>
- <http://www.naturavox.fr>
- <http://www.conseil-etat.fr>
- <http://www.oniam.fr/vaccinations.php>
- <http://www.alterinfo.net>
- <http://questionvaccins.canalblog.com>

C. Irsko

Očkovací systém v Irsku je velmi obdobný britskému systému. Každé očkování je striktně vázáno na informovaný souhlas. Lékaři jsou výslovně upozorňováni na to, že pokud budou aplikovat vakcínu bez souhlasu, mohou být civilně i trestněprávně odpovědní za napadení (*assault*) nebo ublížení na těle (*battery*).⁶⁷

1. Existují nějaká očkování dětí, která jsou povinná?

Ne, v Irsku, obdobně jako ve Spojeném království jsou očkování pouze doporučená. Patří mezi ně očkování proti tuberkulóze, záškrtu, tetanu, černému kašli, *Haemophilus influenzae* B, dětské obrně, meningitidě C, pneumokokové infekci, hepatitidě typu B, příušnicím, spalničkám a zarděnkám.⁶⁸ Očkovací schémata⁶⁹ stanoví Irská královská lékařská společnost (*Royal College of Physicians of Ireland*).⁷⁰ Důležitou roli sehrává také Národní úřad pro očkování (*National Immunisation Office*).⁷¹

Ke každému očkování⁷² musí být získán informovaný souhlas očkovaného nebo jeho zákonných zástupců. Způsobilost k udělení informovaného souhlasu vzniká v Irsku ze zákona v 16 letech (§ 23 zákona o nesmrtelných útocích proti člověku z roku 1997).⁷³ Směrnice nepředpokládá, že by lékaři mohli určit, že dítě je způsobilé udělit informovaný souhlas i před dosažením 16 let, zdravotní způsobilost je zde vázána výlučně na dosažení tohoto věku.⁷⁴

Za zákonné zástupce se považuje matka dítěte nebo jeho otec, pokud se dítě narodilo za trvání manželství nebo pokud k manželství došlo po narození dítěte.⁷⁵ Pokud se rodiče dítěte rozvedou nebo žijí odloučeně, mohou jménem dítěte udělovat informovaný souhlas oba. Výjimkou jsou případy, kdy během řízení o svěřeni dítěte do péče soud výslovně upraví, že

---

⁶⁷ Practical guide to immunisation, s. 59. Dostupné z:

http://www.immunisation.ie/en/Downloads/PDFFile_15165_en.pdf.

⁶⁸ Viz např. seznam doporučených očkování na oficiálním webu pro očkování zde:

<http://www.immunisation.ie/en/ChildhoodImmunisation/VaccinePreventableDiseases/#d.en.15541>.

⁶⁹ Nejnovější očkovací směrnice pro Irsko je dostupná zde:

<http://www.rcpi.ie/collegestructure/Pages/Immunisation%20Guidelines%20for%20Ireland%202008.aspx>.

⁷⁰ Webové stránky společnosti: <http://www.rcpi.ie/Pages/home.aspx>.

⁷¹ Webové stránky úřadu: <http://www.immunisation.ie/en/Whoweare>.

⁷² Souhlas se váže k jednotlivým vakcínám, nikoli jednotlivým injekcím, pokud je potřeba podat více dávek. Souhlas však může být vzat zpět i během aplikace jedné vakcíny. Viz např. Směrnice pro zdravotní personál při očkování proti lidskému papillomaviru, s. 10. Dostupné zde:

http://www.immunisation.ie/en/Downloads/HPV/PDFFile_16404_en.pdf.

⁷³ Non-Fatal Offences Against the Person Act, 1997. Dostupné z:

<http://www.irishstatutebook.ie/1997/en/act/pub/0026/index.html>.

⁷⁴ Practical guide to immunisation, s. 59. Dostupné z:

http://www.immunisation.ie/en/Downloads/PDFFile_15165_en.pdf.

⁷⁵ Otázky rodičovské zodpovědnosti jsou upraveny v *Guardianship of Infants Act*, 1964. Dostupné z: <http://www.irishstatutebook.ie/1964/en/act/pub/0007/index.html>.

toto právo má pouze jeden rodič, nebo pokud jsou již v rozsudku uvedeny zvláštní podmínky pro udělování informovaného souhlasu se zákrokem prováděným na dítěti.⁷⁶

2. Pokud jsou některá očkování povinná, jak je sankcionováno nedodržení povinnosti dětí očkovat? Jsou tyto sankce užívány v praxi?

Vzhledem k tomu, že očkování jsou nepovinná, neexistují žádné zákonné sankce za jejich nepodstoupení.

3. Jak jsou definovány výjimky z povinného očkování?

Protože neexistuje povinné očkování, neexistují ani výjimky v pravém slova smyslu. Očkovací směrnice uvádí kontraindikace a důvody pro zvýšenou opatrnost. Mezi kontraindikace patří především anafylaktická reakce na předchozí očkování nebo potvrzená reakce na složku vakcíny.⁷⁷

4. Je očkování proti některým nemocem povinné pro vstup dítěte do školy nebo školky, případně pro jiné aktivity?

Ne, obdobně jako ve Spojeném království i v Irsku je jakákoli aplikace vakcíny vázána na souhlas očkovaného nebo jeho rodiče (viz výše). Očkování není podmínkou přístupu do kolektivních zařízení.

5. Existují nějaká důležitá soudní rozhodnutí, která se týkají očkování, zejména povinnosti očkovat?

V roce 1992 rozhodoval Nejvyšší soud spor mezi výrobcem vakcíny Bath 3741 a Kenneth Best. V řízení bylo prokázáno, že vakcína byla toxická a že způsobila poškození mozku žalobkyně. Výrobek nevyhověl dvěma laboratorním testům. Nejvyšší soud odsoudil výrobce pro nedbalost a nekvalitní vnitřní kontrolu. Výrobce následně poškozené vyplatil 2,75 milionů liber za trvalé poškození mozku.⁷⁸ Podle dostupných informací jde o jediný úspěšný případ odškodnění za poškození způsobené vakcínou přiznaného soudem.

---

⁷⁶ Practical guide to immunisation, s. 60. Dostupné z:
http://www.immunisation.ie/en/Downloads/PDFFile_15165_en.pdf.

⁷⁷ Viz očkovací směrnice, s. 18. Dostupná z:
<http://www.rcpi.ie/collegestructure/Documents/Ch2%20General%20Immunisation%20Procedures%20.pdf>.

⁷⁸ Text rozsudku není na stránkách Nejvyššího soudu k dohledání, neboť v elektronické podobě jsou rozsudky archivovány až od roku 2000:
<http://www.supremecourt.ie/Judgments.nsf/frmSCJudgmentsByYear?OpenForm&Seq=2&l=en>. Příklad je popsán na stránkách společnosti *Irish Vaccine Injury Support*:
<http://www.vaccineinjury.ie/vaccine-support-history.html>.

6. Je očkování proti některým nemocem podmínkou pro výplatu nějakých sociálních dávek?

Ne, Social Welfare Act 2002⁷⁹ nepodmiňuje touto podmínkou výplatu žádné dávky. Ani z dalších sekundárních zdrojů nevyplývá, že by výplata sociálních dávek jakkoli souvisela s očkováním.

7. Kdo realizuje očkování (pediatr, jiný odborník, očkovací centrum aj.)?

Očkování u malých dětí provádí nejčastěji obvodní (dětský) lékař (*general practitioner*) nebo zdravotní sestry na základě pověření lékaře.⁸⁰ Provádí také záznamy o provedeném očkování.⁸¹ Očkování ale může být prováděno také v nemocnicích a na klinikách.

U dětí na středních školách (především u očkování proti lidskému papillomaviru, které se provádí u děvčat ve věku 12 let) provádí očkování v některých částech země tzv. očkovací týmy.⁸² I při tomto způsobu očkování se ale vždy vyžaduje informovaný souhlas. Před plánovaným školním očkováním jsou rodiče dětí obesláni dopisem, ve kterém je pozvánka na očkování, informační leták o vakcíně a formulář s informovaným souhlasem. Pokud rodič vyjádřil písemný souhlas na formuláři, ale dívka s jeho provedením ve škole nesouhlasí, očkování nemůže být provedeno. Pokud rodiče s aplikací vakcíny nesouhlasí, ale dívka o něj v den očkování projeví zájem, bude naočkována, pouze pokud je jí 16 a více let. Pokud je mladší, platí informovaný nesouhlas rodičů.⁸³

Na základě skupinových pokynů k provedení výkonů (*Patient Group Direction*) mohou provádět určitá očkování i určené pracovníci lékáren. Musí se přitom řídit zákonem o lékárnictví (*Pharmacy Act 2007*), vyhláškou o léčebných přípravcích (*Medicinal Products Regulations 2003-2009*) a etickým kodexem Irské lékařské společnosti (*Pharmaceutical Society's of Ireland's Code of Conduct*).⁸⁴

8. Kdo odpovídá za případnou škodu způsobenou v souvislosti s očkováním (lékař, stát, výrobce vakcíny aj.)?

V Irsku není vyvinut žádný systém odškodnění za škody způsobené v souvislosti s očkováním. Byla nalezena pouze jedna popsána kauze, ve které byl žalovaný výrobce vakcíny (viz otázka č. 5).

---

⁷⁹ *Social Welfare (Miscellaneous Provisions) Act 2002, Number 8 of 2002*. Dostupné z: http://www.welfare.ie/EN/Policy/Legislation/Acts/Documents/swprovact_02.pdf.

⁸⁰ V Irsku fungují obdobně jako ve Spojeném království tzv. individuální a skupinové pokyny k lékařskému výkonu.

⁸¹ Dostupné z: <http://www.immunisation.ie/en/ChildhoodImmunisation/YourQuestionsAnswered>.

⁸² Dostupné z: <http://www.immunisation.ie/en/ChildhoodImmunisation/PrimaryChildhoodImmunisationSchedule/#d.en.15392>.

⁸³ Směrnice pro zdravotní pracovníky pro očkování proti lidskému papillomaviru, s. 11. Dostupné z: http://www.immunisation.ie/en/Downloads/HPV/PDFFile_16404_en.pdf.

⁸⁴ Viz např. zde: http://www.medicalindependent.ie/page.aspx?title=no_prescription_needed_for_flu_jabs_in_boots_stores.

9. Existuje zjednodušené řízení, jak se rodiče mohou domoci náhrady škody způsobené v souvislosti s očkováním (odškodňovací fondy aj.)?

Ne v současnosti v Irsku žádné takové řízení neexistuje. Za jeho zřízení bojuje např. nevládní organizace *Irish Vaccine Injury Support*.⁸⁵

10. Jaké jsou hlavní problémy v současnosti diskutované v souvislosti s očkováním?

Některá odborná média upozornila na to, že v souvislosti se zvýšeným zájmem o očkování proti prasečí chřipce došlo ke zpoždění z pravidelnými očkováními. Například u očkování proti zarděnkám, spalničkám a příušnicím došlo v jeden okamžik na severo-východě země k poklesu proočkovanosti z 95 % na 88 %.⁸⁶ Na obecný pokles proočkovanosti upozornila i WHO v roce 2005.⁸⁷

Použité zdroje:

- *Guardianship of Infants Act 1964*
- *Non-Fatal Offences Against the Person Act 1997*
- *Social Welfare Act 2002*
- *Social Welfare (Miscellaneous Provisions) Act 2002*
- *Pharmacy Act 2007*
- *Medicinal Products Regulations 2003-2009*
- *Immunisation guidelines for Ireland*
- *Practical guide to immunisation*
- Statistiky proočkovanosti WHO
- Oficiální seznam doporučených očkování
- <http://www.immunisation.ie>
- <http://www.rcpi.ie>
- <http://www.irishstatutebook.ie>
- <http://www.supremecourt.ie>
- <http://www.vaccineinjury.ie>
- <http://www.medicalindependent.ie>
- <http://www.flutrackers.com>
- <http://apps.who.int>
- <http://www.irishhealth.com>

---

⁸⁵ Webové stránky: <http://www.vaccineinjury.ie>.

⁸⁶ Viz např. zde: <http://www.flutrackers.com/forum/showthread.php?p=345763>.

⁸⁷ Např. zde: <http://www.irishhealth.com/article.html?id=8327>.

D. Německo

1. Existují nějaká očkování dětí, která jsou povinná?

Od roku 1983, kdy byla zrušena povinnost očkování proti neštovicím, neexistují v Německu povinná očkování. Skutečnost, že není dána očkovací povinnost, vychází z práva na sebeurčení pacienta (očkovaného). V případě lékařských zákroků se vyžaduje souhlas pacienta a toto právo na informovaný souhlas je zákonodárcem plně respektováno i u preventivních opatření, jako jsou preventivní prohlídky a očkování.

Zdravotní úřady jednotlivých spolkových zemí však stanoví podle ustanovení § 20 odst. 3 zákona o prevenci a boji proti lidským infekčním chorobám (dále jen „zákon o ochraně proti infekcím“)⁸⁸ obecně doporučená očkování. Základem pro tato obecně doporučená očkování jsou doporučení Stálé očkovací komise Institutu Roberta Kocha (STIKO).⁸⁹ Tato doporučení obsahují mimo jiné i očkovací kalendář pro novorozence, děti, mládež a dospělé, který uvádí zběžný přehled doporučených očkování.⁹⁰ V současné době jsou v tomto očkovacím kalendáři zahrnuta očkování proti tetanu, záškrtu, černému kašli, onemocnění způsobeným *Haemophilus influenzae* typu B, dětské obrně, žloutence typu B, pneumokokům, meningokokům, spalničkám, příušnicím, zarděnkám, neštovicím a lidským papillomavirům (HPV) a pro starší 60 let proti chřipce a pneumokokům. Všechna tato doporučená očkování jsou hrazena ze zdravotního pojištění.

Očkování může být nařízeno jen v ojedinělých epidemiologicky závažných případech podle ustanovení § 20 odst. 6 zákona o ochraně proti infekcím. Podle tohoto ustanovení je ministerstvo zdravotnictví zmocněno se souhlasem Spolkové rady k vydání vyhlášky, kterou lze nařídit ohrožené skupině obyvatel povinné očkování v případě výskytu přenosného onemocnění s těžkým průběhem a hrozícím rozšířením. V tomto případě může být omezeno právo jedince na nedotknutelnost tělesné integrity zakotvené v článku 2 odstavci 2 německé Ústavy. V obecné rovině tedy povinné očkování neexistuje.

2. Pokud jsou některá očkování povinná, jak je sankcionováno nedodržení povinnosti dětí očkovat? Jsou tyto sankce užívány v praxi?

Jak vyplývá z výše uvedeného, očkování nejsou povinná, nicméně v případě onemocnění nebo podezření na onemocnění na některou z chorob uvedených v § 34 odst. 1 zákona o ochraně proti infekcím,⁹¹ nesmí podle tohoto ustanovení učitelé v mateřských školách a školách vykonávat činnost a děti se nesmí účastnit vyučování až do rozhodnutí lékaře, že nehrozí nakažení dalších osob.

---

⁸⁸ Gesetz zur Verhütung und Bekämpfung von Infektionskrankheiten beim Menschen (Infektionsschutzgesetz – IfSG, BGBl. I S. 2091, platný od 1. 1. 2001).

⁸⁹ Zřízená podle § 20 odst. 2 zákona o ochraně proti infekcím.

⁹⁰ Aktuální očkovací kalendář je dostupný např. zde:

http://www.rki.de/clin_178/nn_1493664/DE/Content/Infekt/Impfen/STIKO/Empfehlungen/Aktuelles/Impfkalender_templatId=raw,property=publicationFile.pdf/Impfkalender.pdf.

⁹¹ Jedná se mimo jiné o tato onemocnění uvedená v § 34 zákona o ochraně proti infekcím: záškrť, černý kašel, plicní tuberkulóza, spalničky, neštovice, příušnice, dětská obrna, spála, žloutenka typu A.

3. Jak jsou definovány výjimky z povinného očkování?

Jak je uvedeno výše, v Německu neexistuje obecné povinné očkování. V případě mimořádně nařízeného očkování dle § 20 odst. 6 zákona o ochraně proti infekcím (viz výše), je od očkovací povinnosti je osvobozen ten, kdo podle lékařské zprávy nemůže být bez rizika pro svůj život a zdraví očkován.

4. Je očkování proti některým nemocem povinné pro vstup dítěte do školy nebo školky, případně pro jiné aktivity?

Očkování není podmínkou pro přijetí dítěte do školky nebo jiného školního zařízení (např. jesle, školní družina). Vyplývá to jednak ze skutečnosti, že v Německu neexistuje očkovací povinnost a jednak ze skutečnosti, že dítě starší tří let má právní nárok na místo v mateřské školce.⁹²

Podmínky pro přijetí dítěte do školního zařízení ze zdravotního hlediska upravují zákony na úrovni zemského práva, každá spolková země má svůj zvláštní zákon. V některých spolkových zemích je v těchto zákonech⁹³ stanovena pouze povinnost absolvování lékařské prohlídky před nástupem dítěte do školního zařízení.⁹⁴ V některých spolkových zemích musí dítě před nástupem do školky či jiného zařízení absolvovat nejen lékařskou prohlídku, ale současně rodiče musí předložit potvrzení, že dítě absolvovalo vzhledem ke svému věku a zdravotnímu stavu všechna předepsaná očkování, nebo že je neabsolvovalo z důvodu nesouhlasu rodičů s takovým očkováním.⁹⁵ Nicméně z toho nelze dovozovat, že by očkování bylo podmínkou pro přijetí dítěte do školky.

Bohužel některé zdravotní úřady a mateřské školy (např. ve spolkové zemi Hesensko) se snaží donutit rodiče k předložení očkovacího průkazu dítěte a při nesplnění této „povinnosti“ hrozí nepřijetím dítěte do školky, čímž vyvíjí na rodiče tlak. Nicméně takové jednání je protiprávní, neboť zákon nestanoví povinnost předložit očkovací průkaz, nýbrž pouze povinnost prokázat absolvování všech lékařských prohlídek a doporučených očkování, nebo předložit prohlášení rodičů, že k očkování nedali souhlas.⁹⁶

Situace ohledně zahájení školní docházky je z hlediska očkování obdobná. Před zahájením povinné školní docházky jsou děti povinny podrobit se lékařské prohlídce. Tato povinnost vyplývá z ustanovení školských zákonů platných v jednotlivých spolkových zemích.⁹⁷ K této vstupní lékařské prohlídce jsou děti a jejich rodiče zváni zdravotními úřady a je zde v praxi vyžadováno předložení zdravotního a očkovacího průkazu (i když bez zákonného

---

⁹² Podle § 24 osmé části sociálního zákona (Sozialgesetzbuch, Buch VIII, BGBI. I Nr. 40/2004).

⁹³ Většinou jde o zákon o vzdělávání, výchově a péči o děti ve školských zařízeních nebo o zákon o ochraně zdraví dětí – např. v Hesensku (č. GVBl. I 2007, [856](#)).

⁹⁴ Např. Bádensko – Württembersko, Berlín.

⁹⁵ Např. Severní Porýní – Vestfálsko, Durýnsko, Hamburk, Sasko, Sasko – Anhaltsko, Hessensko - § 2 zákona o ochraně zdraví dětí, zákon č. GVBl. I 2007, [856](#).

⁹⁶ Dostupné z: <http://www.impfkritik.de/impfpass-vorlegen>.

⁹⁷ Např. § 91 školského zákona spolkové země Bádensko – Württembersko, zákon č. GBl. 1983, [397](#), nebo § 80 bavorského zákona o vychovatelství a školství (BayEUG), zákon č. GVBl 2000, S. 414.

podkladu).⁹⁸ Rodiče musí doložit, že dítě absolvovalo devět předepsaných lékařských prohlídek.⁹⁹ V případě, že není doloženo absolvování 9. prohlídky, musí se dítě podrobit prohlídce školního lékaře. Pokud se dítě této prohlídce nepodrobí, je školní lékař povinen tuto skutečnost nahlásit orgánu pro ochranu dětí, který pak zkoumá, zda se nejedná o ohrožení zájmu dítěte.

I když rodiče nepředloží očkovací průkaz dítěte, nebo lékař zjistí, že dítě neabsolvovalo všechna doporučená očkování, přesto je úřední lékař povinen, pokud dítě není jinak nemocné, vydat potvrzení o této předškolní prohlídce. Z žádného právního předpisu nevyplyvá povinnost předkládat očkovací průkaz.

Pro ilustraci je možné uvést konkrétní příklad. Rodičům dítěte, které mělo nastoupit do první třídy a které neabsolvovalo žádná doporučená očkování, byla ze zdravotního úřadu doručena pozvánka na předškolní vstupní lékařskou prohlídku s tím, aby zde předložili očkovací průkaz dítěte. V této pozvánce bylo výslovně uvedeno, že bez očkovacího průkazu není možné zahájit školní docházku. Zdravotní úřad se v pozvánce odvolával na ustanovení § 34 odst. 10 a 11 zákona o ochraně proti infekcím. Z tohoto zákona ani jiného právního předpisu však nevyplyvá povinnost rodičů (ani jiných osob) předkládat při předškolní zdravotní prohlídce očkovací průkaz. Jak už bylo několikrát zmíněno, neexistuje očkovací povinnost, a proto na absolvování očkování nemůže být vázáno přijetí dítěte do školy.¹⁰⁰

Co se týče statistických údajů, tak podle § 34 odst. 11 zákona o ochraně proti infekcím při přijetí do první třídy základní školy zjišťuje zdravotní úřad nebo jím pověřený lékař úroveň proočkovanosti (tzv. očkovací status) dítěte a tato takto získaná data pak následně jako anonymní předává prostřednictvím Nejvyššího zemského zdravotního úřadu Institutu Roberta Kocha. Přestože je diskuze o vhodnosti a nevhodnosti očkování stále aktuální a existuje řada odpůrců očkování, uvádí se, že přes 90 % dětí je při zahájení školní docházky očkováno proti základním nemocem jako je záškrt, černý kašel nebo dětská obrna.¹⁰¹ Celkové statistiky očkovanosti dětí zveřejňuje Stálá očkovací komise Institutu Roberta Kocha.¹⁰²

---

⁹⁸ Viz např. pozvánka na předškolní vstupní prohlídku v Bádensku – Württembersku:

http://www.rhein-neckar-kreis.de/servlet/PB/show/1935439/GSA_Einladung%20Eltern.pdf.

⁹⁹ Tyto preventivní prohlídky jsou předepsány jednak na základě ustanovení § 26 části V. sociálního zákona, podle kterého mají děti nárok na zdravotní prohlídky hrazené zdravotní pojišťovnou, a jednak na základě směrnice vydané Společným spolkovým výborem lékařů a zdravotních pojišťoven.

¹⁰⁰ Dostupné z: <http://www.impfkritik.de/fag/09.htm>.

¹⁰¹ Dostupné z:

http://www.navigator-medizin.de/eltern_kind/die-wichtigsten-fragen-und-antworten/impfungen/impfen-ja-oder-nein/506-muss-man-sich-oder-sein-kind-impfen-lassen.html.

¹⁰² Statistika Institutu Roberta Kocha o proočkovanosti dětí při zahájení povinné školní docházky za rok 2008 je dostupná zde:

http://www.rki.de/cln_178/nn_199624/DE/Content/Infekt/EpidBull/Archiv/2010/16_10,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/16_10.pdf.

5. Existují nějaká důležitá soudní rozhodnutí, která se týkají očkování, zejména povinnosti očkovat?

Podle rozhodnutí správního soudu v Berlíně z roku 2010¹⁰³ mohou být děti, které nejsou očkovány proti spalničkám, přechodně vyloučeny z vyučování. Podle tohoto rozhodnutí zájem dětí na školní docházce musí ustoupit onemocnění, které může mít smrtelný průběh.

Jednalo se o případ, kdy poté, co v jedné waldorfské škole v Berlíně onemocnělo několik žáků na spalničky, nařídil příslušný zdravotní úřad pro všechny již nemocné či neočkované žáky a pracovníky školy zákaz vstupu do školy. Žalobce, který zásadně odmítal očkování u svých dětí, brojil proti podle jeho názoru nepřiměřenému zákazu vstupu do školy v délce dvou týdnů, a to zejména kvůli tomu, že mu v souvislosti s tímto zákazem a nutností tak zajistit péči o děti mimo školu, vznikly nepřiměřené náklady. Správní soud jeho žalobu zamítl. Podle názoru soudu byla doba trvání zákazu přiměřená s ohledem na obvyklou inkubační dobu onemocnění. Navíc podle názoru soudu žalobci nevznikly nepřiměřené náklady, když povinnost zabezpečit péči o děti za trvání mimořádných opatření je součástí životního rizika rodičů.

Existuje však i opačné rozhodnutí, ve kterém správní soud v Hannoveru rozhodl tak, že zákaz vstupu do školy pro neočkované děti byl protiprávní.¹⁰⁴

Správní soud v tomto případě rozhodl, že čtyřdenní zákaz vstupu do školy nařízený žalobci místním zdravotním úřadem byl protiprávní. Jednalo se o případ, kdy v obci Wennigsen onemocněla tříčlenná rodina spalničkami. Jejich syn navštěvoval místní základní školu. Na základě toho přezkoumal místní zdravotní úřad, zda jsou proti spalničkám očkováni i žáci několik set metrů vzdálené jiné školy. V této škole však nebyl jediný případ onemocnění. Rodiče žáků této školy byli informováni letákem, že dětem, které doposud nebyly proti spalničkám očkovány a které se budou nyní očkování bránit, případně děti, které nebudou moci prokázat, že již spalničky prodělaly, bude zakázán vstup do školy. Tak tomu bylo i v případě žalobce, v jehož odmítnutí očkování spatřoval zdravotní úřad riziko nákazy. Správní soud konstatoval, že tento postup nebyl v souladu se zákonem o ochraně proti infekcím. S ohledem na skutečnost, že v obci onemocněly pouze tři osoby, z nichž ani jedna nenavštěvovala stejnou školu jako žalobce, měl zdravotní úřad před tím, než zakázal žalobci přístup do školy, prošetřit, zda se mohli oba žáci dostat do kontaktu. Takové šetření zdravotní úřad neprovedl. K žádnému kontaktu obou žáků nedošlo. Pouhé bránění se očkování nezakládalo v tomto případě riziko nákazy. Zdravotní úřad vycházel v případě žalobce z nedostatečných předpokladů.

Očkování se týká i rozhodnutí Spolkového soudního dvora z 15. 2. 2000, sp. zn. VI ZR 48/99, které se podrobně zabývá problematikou poučení pacienta o rizicích lékařského zákroku.

---

¹⁰³ Verwaltungsgericht Berlin, rozhodnutí ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. VG 3 L 35.10. Dostupné z: <http://www.kostenlose-urteile.de/VG-Berlin-Schulverbot-wegen-fehlender-Masernimpfung-zulaessig.news9251.htm>.

¹⁰⁴ Rozsudek VG Hannover z 23. 10. 2008, sp. zn. 7 A 3697/07. Dostupný z: <http://www.kostenlose-urteile.de/Masern-Schulbetretungsverbot-fuer-Impfverweigerer-ist-rechtswidrig.news6883.htm>.

Jednalo se o případ tříměsíční dívky, která byla dětskou lékařkou se souhlasem matky očkovaná proti záškrtu, tetanu, černému kašli a *haemophilu* typu B a současně ve formě perorálního očkování (tj. spolknutí roztoku obsahujícího očkovací látku) i proti dětské obrně. Před samotným očkováním dala zdravotní sestra matce dívky leták vyhotovený regionálními dětskými lékaři. Tento leták si matka přečetla v čekárně a následně jej vrátila sestře zpět, aniž by jej podepsala. Jako vedlejší účinky očkování proti dětské obrně bylo v letáku mimo jiné uvedeno, že zřídka dochází k horečkám, velice zřídka k obrně (1 případ z 5 milionů očkovaných). Při vstupu do ordinace se lékařka matky dotázala, zda četla leták, což matka potvrdila. Poté lékařka dítě vyšetřila a se souhlasem matky provedla očkování. Zhruba po měsíci se u dívky vyskytla vyrážka, proto matka vyhledala opětovně dětskou lékařku. Při této příležitosti byla dívka podruhé očkovaná proti dětské obrně. Asi za pět dní dostala dívka horečky a ochrnula na levou nohu. Následně provedená vyšetření potvrdila, že dívka onemocněla dětskou obrnou. Úřad sociálního zabezpečení potvrdil vznik škody v důsledku očkování se snížením pracovní schopnosti o 80 % a přiznal odškodňovací rentu. Pacientka (v zastoupení své matky) podala na lékařku žalobu o náhradu škody, kdy se domáhala zaplacení částky ve výši nejméně 100.000 marek a současně požadovala úhradu bolestného stejně jako stanovení povinnosti nahradit jí všechny škody vzniklé v souvislosti s onemocněním. V žalobě vytýkala lékařce vadné ošetření, nedostatečné poučení o rizicích spojených se zákrokem a rovněž spatřovala vadu v poučení v tom, že chyběl nutný souhlas otce dívky.

Zemský soud (LG) žalobu zamítl. Vrchní zemský soud (OLG) naopak žalobě vyhověl a přiznal žalobkyni bolestné ve výši 80.000 marek. Proti tomu podala dovolání (Revision) žalovaná. Spolkový soudní dvůr rozsudek odvolacího soudu zrušil a žalobu zamítl s tím, že lékařka neporušila svoji povinnost ohledně poučení pacienta, resp. jeho zákonných zástupců při očkování.

Senát Spolkového soudního dvora dospěl ohledně poučení k následujícím právním závěrům:

- Nedostatek poučení nespočíval v tom, že chyběl souhlas otce pacientky s provedením očkování. V případech, kdy náleží rodičovská zodpovědnost oběma rodičům, je sice vyžadován souhlas obou rodičů, nicméně se předpokládá, že rodič, který je přítomen u lékaře, je zmocněn druhým rodičem k vyslovení souhlasu se zákrokem prováděným dítěti, z čehož v rámci obecné důvěry vychází i ošetřující lékař, pokud mu není znám opak. Takový předpoklad souhlasu druhého rodiče se uplatní i v případě rutinních zákroků, ke kterým náleží i běžné očkování. V tomto případě se jednalo o rutinní očkování, neboť tento způsob očkování byl již dlouho doporučen stálou očkovací komisí STIKO.
- Při rutinních lékařských zákrocích, včetně rutinního očkování postačí poučení o rizicích spojených s očkováním uskutečněné v den očkování. Není třeba poučovat pacienta několik dní dopředu, aby si mohl rizika očkování zvážit v klidu, např. i doma, jak tomu je například u operačních zákroků.
- Souhlas s očkováním je platný pouze v případě, že byl pacient poučen o rizicích spojených s očkováním, a to i o rizicích, která se vyskytují jen zřídka. Pacient musí být poučen obecně o prospěšnosti a rizicích předmětného zákroku, přesná odborná terminologie se nevyžaduje. Rozhodujícím pro poučení o rizicích není určitý stupeň

rizikovitosti, či přesná statistika, důležitější je, zda existuje určité riziko typické pro určitý zákrok a zda je při uskutečnění tohoto rizika významně ztížena životní úroveň pacienta.

- V případě, že vznikla škoda v důsledku očkování, o které jako o riziku očkování pacient měl být poučen a skutečně poučen byl, není důležité, zda byl poučen i o jiných rizicích. Pacient totiž se znalostí zmíněného rizika souhlasil s očkováním. Úvahy o tom, že by očkovaný, resp. zákonní zástupci, při upozornění na jiné riziko, které mohlo též nastat, nesouhlasili s očkováním, jsou spekulativní a nemohou zakládat nárok na náhradu škody z tohoto titulu.
- Za platné a dostačující poučení pacienta o rizicích očkování je považováno i poučení v písemné formě (leták). Takový leták musí obsahovat poučení o onemocnění samém, o vedlejších účincích a musí v něm být dostatečně odkázáno na nebezpečí výskytu rizik očkování.
- Poučení se má týkat nejen rizik očkování, ale i rizik samotného onemocnění, proti kterému se očkuje. Rizika související s proděláním tohoto onemocnění nesmí být ze strany lékařů zbytečně dramatizována.
- Pacient musí být poučen o alternativním způsobu očkování v případě, že jsou mezi odbornou veřejností pochybnosti o standardní formě očkování (perorální forma očkování).

6. Je očkování proti některým nemocem podmínkou pro výplatu nějakých sociálních dávek?

Obecně platí, že vzhledem k tomu, že očkování není povinné, nemůže být ani podmínkou pro výplatu sociálních dávek. Pouze v Bavorsku je na základě zemského zákona¹⁰⁵ vázána výplata rodičovského příspěvku na absolvování preventivních prohlídek, a tím je i kontrolováno provádění doporučených očkování.

V Německu jsou rozlišovány dva typy rodičovského příspěvku, spolkový rodičovský příspěvek poskytovaný na základě spolkového zákona o rodičovském příspěvku¹⁰⁶ ve všech spolkových zemích a tzv. zemský rodičovský příspěvek poskytovaný z rozpočtu spolkových zemí pouze v Bádensku – Württembersku, Bavorsku, Sasku a Durýnsku.

Na výplatu spolkového příspěvku má nárok každý rodič dítěte, který má trvalý nebo obvyklý pobyt na území SRN, žije s dítětem ve společné domácnosti, vykonává rodičovskou zodpovědnost k dítěti, pečuje o dítě a není výdělečně činný (nebo jen omezeně – max. 30 hodin týdně), tedy čerpá rodičovskou dovolenou.¹⁰⁷ Výplata tohoto rodičovského příspěvku není vázána na jiné podmínky. Nicméně se nyní uvažuje o tom, že od roku 2011 nebudou mít na rodičovský příspěvek nárok rodiče, kteří mají příjem nad 250.000 EUR ročně.¹⁰⁸

Ve čtyřech spolkových zemích - Bádensku – Württembersku, Bavorsku, Sasku a Durýnsku – je po ukončení výplaty spolkového rodičovského příspěvku vyplácen tzv. zemský rodičovský

---

¹⁰⁵ Zákon o reorganizaci bavorského zemského rodičovského příspěvku (GVBl S. 442, BayRS 2170-3-A).

¹⁰⁶ Spolkový zákon o rodičovském příspěvku a rodičovské dovolené (BGBl. I S. 2748).

¹⁰⁷ Ustanovení § 1 spolkového zákona o rodičovském příspěvku.

¹⁰⁸ Dostupné z:

<http://www.schwanger-in-bayern.de/schwangerenberatung/themen/finanzielle-leistungen/elterngeld.html>.

příspěvek, a to na základě jednotlivých zemských zákonů, respektive vyhlášky ministerstva práce a sociálních věcí v případě Bádenska – Württemberska.

Ve spolkových zemích Bádensko – Württembersko, Sasko a Durýnsko se podmínky pro výplatu tohoto rodičovského příspěvku poskytovaného spolkovou zemí neliší od podmínek pro výplatu spolkového rodičovského příspěvku.

Pouze v Bavorsku je nárok na tento rodičovský příspěvek vyplácený z rozpočtu spolkové země podmíněn mimo jiné i absolvováním dětských preventivních prohlídek (v jednom roce věku dítěte v pořadí šestá lékařská prohlídka a ve dvou letech věku dítěte sedmá prohlídka). V případě, že dítě neabsolvuje tyto prohlídky, nemá rodič nárok na tento zemský rodičovský příspěvek. Při těchto preventivních prohlídkách se kontroluje i očkování dítěte. V případě, že některé očkování chybí, je toto za podmínky souhlasu rodičů doplněno. Pokud rodiče nesouhlasí s očkováním, nemůže být provedeno. Samotné očkování není podmínkou pro výplatu této sociální dávky.

V případě příspěvku na dítě není výplata dávky podmíněna očkováním ani preventivními prohlídkami,¹⁰⁹ nicméně se ve společnosti diskutuje, zda by nemělo být vyplácení přídatku na dítě podmíněno absolvováním preventivních prohlídek.¹¹⁰

7. Kdo realizuje očkování (pediatr, jiný odborník, očkovací centrum aj.)?

Očkování provádí především obvodní lékaři (v 85-90 % případů). Zbývající procento očkování provádí veřejná zdravotní služba, tj. zdravotní úřady a závodní nebo školští lékaři. Stejně jako v Rakousku je možné tzv. školní očkování, při kterém jsou hromadně proti určitému onemocnění (podle předepsaného očkovacího plánu) očkovány děti určitého věku. Jde o akci pořádanou zdravotním úřadem, nikoli školou, a očkování samozřejmě není povinné a vyžaduje předchozí souhlas rodičů.

V poslední době se však v souvislosti se zájmem úřadů o co nejvyšší stupeň proočkovanosti dětí objevil určitý marketingový tah. Ze strany zdravotního úřadu je rodičům dětí, které by měly být očkovány, adresován dopis, ve kterém je pouze deklarováno, že se očkování uskuteční a že děti mají předložit očkovací průkaz (tato problematika byla rozebrána podrobně výše), navíc se zde uvádí, že třída s nejvyšší účastí na očkování obdrží peněžitý dar do třídní pokladny. Takovéto jednání je některými skupinami osob chápáno jako neetické a jako nepřijatelný nátlak na děti a jejich rodiče, aby souhlasili s očkováním.¹¹¹

8. Kdo odpovídá za případnou škodu způsobenou v souvislosti s očkováním (lékař, stát, výrobce vakcín aj.)?

V případě, že dojde ke škodě na zdraví v důsledku očkování, které je obecně doporučeno příslušným úřadem (na základě doporučení STIKO), případně v důsledku očkování nařízeného podle zákona o ochraně proti infekcím (viz otázka č. 1) nebo jiného zákona, odpovídá za

---

¹⁰⁹ Viz ustanovení § 1 Spolkového zákona o přídatku na dítě (zákon č. BGBl. I S. 142, 3177).

¹¹⁰ Dostupné z: <http://www.archiv.aufbruch-bayern.de/idea.php?id=683>.

¹¹¹ Dostupné z: <http://www.impfkritik.de/pressespiegel/2010111403.htm>.

takto vzniklou škodu ve smyslu ustanovení § 60 zákona o ochraně proti infekcím stát. Pro účely odškodnění škody vzniklé v důsledku očkování podle tohoto zákona se za škodu vzniklou v důsledku očkování podle ustanovení § 2 zákona o ochraně proti infekcím považuje „zdravotní a ekonomický následek reakce na očkování, která překračuje obvyklou míru“. O škodu vzniklou v důsledku očkování se jedná i v případě, že byly při očkování užity organismy původce onemocnění, které jsou schopny se rozmnožovat, a byla poškozena jiná než očkovaná osoba (tzn. že očkovaný nakazil jiného člověka).

Poškozený má v takovém případě podle § 60 zákona o ochraně proti infekcím nárok na odškodnění za zdravotní a ekonomické následky přiměřeně podle ustanovení zákona o sociálním zabezpečení obyvatelstva.¹¹² Za škodu způsobenou očkováním se považuje i potřeba používat zdravotní pomůcky jako brýle, kontaktní čočky nebo zubní náhrady. Podle tohoto zákona se jiná imateriální újma nehradí. Výše odškodnění se poskytuje přiměřeně podle ustanovení § 31 zákona o sociálním zabezpečení obyvatelstva. Výše odškodnění se u postižených pohybuje v závislosti na stupni postižení v rozmezí 123-646 EUR měsíčně. Osoby se 100% poškozením mají ještě v závislosti na druhu postižení nárok na příplatek ve výši 74-460 EUR měsíčně. Těžce postižení mají podle § 32 zákona o sociálním zabezpečení nárok na vyrovnávací rentu, pokud nemohou být v důsledku postižení výdělečně činní nebo jen s velkými obtížemi. Tato renta se pohybuje ve výši 396-646 EUR měsíčně.

Odškodnění je přiznáváno na návrh poškozeného. O přiznání rozhodují úřady sociálního zabezpečení. Podle § 61 zákona o ochraně proti infekcím k tomu, aby byla uznána škoda na zdraví v důsledku očkování, postačí pravděpodobnost příčinné souvislosti. V případě, že tato pravděpodobnost není dána pouze proto, že o příčině poškození jsou v odborné veřejnosti pochybnosti, může být škoda na zdraví jako následek očkování uznána se souhlasem Nejvyššího zemského úřadu. Tento souhlas může být udělen obecně. Podle § 68 odst. 3 zákona o ochraně proti infekcím spory ohledně odškodnění za škody vzniklé v důsledku očkování rozhodují správní soudy.

Nárok na uznání škody vzniklé v důsledku očkování tedy obecně existuje. Prosazení tohoto nároku v praxi je však podle některých informací pro většinu poškozených v důsledku nepřekonatelných překážek téměř nemožné. Mnoho osob poškozených očkováním se proto sdružuje do Spolku poškozených očkováním, jehož cílem je pomoci svým členům a jiným poškozeným domoci se náhrady škody. Problematiku odškodnění škod vzniklých očkováním shrnulo představenstvo tohoto spolku ve svém stanovisku¹¹³ z ledna 2007 následovně: Většina poškozených se o skutečnosti, že by se v jejich případě mohlo jednat o poškození zdraví v důsledku očkování, dozví buď náhodně nebo až po několika letech od očkování. Řízení o přiznání náhrady škody (nejprve správní řízení, následně pak řízení ve správním soudnictví) trvá nepřiměřeně dlouho (uvádí se průměrně 8-10 let). V těchto řízeních je nutné nechat vypracovat znalecké posudky, které v mnoha případech nespočívají na odborných základech, neboť odborné znalosti o škodách vzniklých v důsledku očkování jsou mnohdy nedostačující. Soudy často ustanovují znalce, kteří nejsou nestranní – jedná se buď o členy komise STIKO nebo osoby spojené s výrobcem vakcín. Znalci často uvádějí, že k onemocnění

---

¹¹² Podle § 40, 40a a 41 zákona o sociálním zabezpečení obyvatelstva.

¹¹³ Dostupné z: <http://www.impfkritik.de/impfschaden>.

došlo pouze náhodně ve stejném časovém okamžiku jako k očkování. Soudy pak dovozují, že se nejedná o škodu způsobenou v souvislosti s očkováním, a proto žaloby zamítají.

Najít příklady a výši přiznaných odškodnění za škodu vzniklou v důsledku očkování je poměrně složité. Jednak, jak je zmíněno výše, odškodnění není příliš často přiznáváno, když už je přiznáno, jedná se o velmi složitý případ a výše odškodnění není uveřejňována. Odškodnění bylo přiznáno např. ve výše citovaném případě dívky, která po očkování onemocněla dětskou obrnou, výše odškodnění však nebyla v rozsudku zveřejněna. Dále bylo odškodnění v důsledku škody vzniklé v souvislosti s očkováním přiznáno chlapci, který po očkování proti záškrtu, tetanu, černému kašli, dětské obrně a spalničkám dostal epileptický záchvat.¹¹⁴ Není zde však uvedeno, jak vysoké odškodné mu bylo přiznáno. Dalším případem uznané škody vzniklé v důsledku očkování proti černému kašli byl případ dívky, která byla očkována v šesti měsících věku a následně dostala epileptický záchvat, přičemž záchvaty se často opakovaly. V důsledku těchto záchvatů u ní došlo k poškození mozku a mentálnímu postižení.¹¹⁵ Opět však nebyla uvedena výše přiznaného odškodnění.

V případě, že se nejedná o obecně doporučená očkování (např. proti klíšťové encefalitidě nebo cestovní očkování – cholera, vztekлина atd.) a lékař nedostatečně či nesprávně poučil pacienta, případně zákonného zástupce, o možných rizicích spojených s očkováním, odpovídá za škodu způsobenou v souvislosti s očkováním sám lékař.¹¹⁶ Lékař pak odpovídá obecně podle občanského práva za porušení smlouvy o poskytnutí péče uzavřené s pacientem (obecná odpovědnost za škodu podle § 823 BGB).

Rovněž v případě, že dojde ke vzniku škody v důsledku aplikace vakcíny při jiném než doporučeném očkování, odpovídá podle § 84 zákona o léčivech za škodu způsobenou vadou výrobku (vakcíny) její výrobce.¹¹⁷ Podle tohoto ustanovení se škoda hradí pouze v případě, že v důsledku správného užití léku nastal takový škodlivý účinek, který překračuje odůvodnitelnou míru podle posledních odborných poznatků, nebo v případě, že škoda vznikla v důsledku odborných informací nebo informací o použití, které neodpovídají odborným poznatkům lékařské vědy.

V případě škody na zdraví v důsledku užití vakcíny se podle § 86 a 87 zákona o léčivech hradí náklady léčení, ušlý zisk a rovněž i imateriální újma. V případě úmrtí se hradí náklady, které byly vynaloženy na léčbu, rovněž ušlý zisk a náklady pohřbu. Maximální míra odškodnění činí v případě poškození zdraví nebo usmrcení jedné osoby jednorázovou částku ve výši 600.000 EUR nebo odškodňovací rentu ve výši 36.000 EUR ročně. V případě, že dojde jednou látkou k poškození zdraví nebo usmrcení více osob, zvyšuje se jednorázové odškodnění na 120.000.000 EUR a odškodňovací renta na 7.200.000 EUR ročně.

Náhrady škody podle zákona o léčivech se poškozený může domoci žalobou proti výrobci léčiva podanou u obecného soudu.

---

¹¹⁴ Dostupné z: http://www.impfschutzverband.de/impfung_berichte/b004_18092003.htm.

¹¹⁵ Dostupné z: http://www.impfschutzverband.de/impfung_berichte/b006_24062005.htm.

¹¹⁶ Dostupné z: <http://ttt.arztundwirtschaft.de/auw/articleDetail/artikelid/23374>.

¹¹⁷ Zákon č. BGBl. I S. 3394, o léčivech.

9. Existuje zjednodušené řízení, jak se rodiče mohou domoci náhrady škody způsobené v souvislosti s očkováním (odškodňovací fondy aj.)?

Klasické odškodňovací fondy, jaké existují např. v Rakousku, v Německu neexistují. K podpoře poškozených existuje tzv. Ochranný spolek pro poškozené očkováním (*Schutzverband für Impfgeschädigte e. V.*). Jde o sdružení poškozených očkováním a jejich rodinných příslušníků, které pomáhá poškozeným s uplatněním jejich nároku a informuje o škodách vzniklých v důsledku očkování. Jedná se pouze o svépomocný spolek, který neposkytuje rady, zda se nechat či nenechat očkovat, ani nepoučuje o rizicích očkování.

10. Jaké jsou hlavní problémy v současnosti diskutované v souvislosti s očkováním?

Ke stále diskutovaným otázkám patří nutnost, účinnost očkování a nebezpečí s ním spojená. Stále jde o střet dvou táborů – lékařů a zastánců očkování a rodičů a jiných osob očkování odmítajících. Čas od času se ve spojení s epidemií, byť menšího rozsahu, nebo s nakažením dětí nějakou z chorob, proti které se očkuje, rozvíří diskuse o nutnosti očkování a případně i zavedení povinnosti očkování. Tak tomu bylo v roce 2008, kdy jedenáctiletý chlapec, jehož rodiče odmítali očkování, nakazil v čekárně u lékaře dva kojence spalničkami. Tyto děti pak dostaly těžkou infekci spojenou se zánětem mozkových blan.¹¹⁸ V důsledku toho Odborný spolek lékařů pro děti a dorost požadoval, aby rodiče před přijetím dítěte do školy nebo jiného zařízení předložili doklad o tom, že dítě absolvovalo všechna doporučená očkování, a dále, aby byla zavedena očkovací povinnost proti spalničkám. Opětovně požadoval Odborný spolek lékařů zavedení očkovací povinnosti proti spalničkám v průběhu jara 2010, neboť od začátku roku onemocnělo tímto onemocněním již 62 lidí.

Použité zdroje:

- Zákon č. BGBl. I S. 2091, zákon o prevenci a boji proti lidským infekčním chorobám - *Gesetz zur Verhütung und Bekämpfung von Infektionskrankheiten beim Menschen (Infektionsschutzgesetz – IfSG)*
- Zákon č. BGBl. I 40/2004, sociální zákon (*Sozialgesetzbuch*)
- Zákon č. GVBl. I 2007, zákon o ochraně zdraví dětí (*Kindergesundheitsschutz-Gesetz*)
- Zákon č. GBl. 1983, školský zákon spolkové země Bádensko – Württembersko (*Schulgesetz für Baden-Württemberg*)
- Zákon č. GVBl. 2000, S. 414, bavorský zákon o vychovatelství a školství (*Das Bayerische Gesetz über das Erziehungs- und Unterrichtswesen*)
- Zákon č. BGBl. I S. 2748), spolkový zákon o spolkovém rodičovském příspěvku a rodičovské dovolené (*Bundeselterngeld- und Elternzeitgesetz*)
- Zákon č. GVBl. S. 442, BayRS 2170-3-A, zákon o reorganizaci bavorského zemského rodičovského příspěvku (*Bavorský zákon o rodičovském příspěvku*), (*Gesetz zur Neuordnung des Bayerischen Landeserziehungsgeldes* - *Bayerisches Landeserziehungsgeldgesetz*)
- Zákon č. BGBl. I S. 3394, zákon o léčivech (*Arzneimittelgesetz*)

---

¹¹⁸ Dostupné z:

<http://www.faz.net/s/Rub8E1390D3396F422B869A49268EE3F15C/Doc~EC044A6E1FD6041359B9A0531B12BE7EB~ATpl~Ecommon~Scontent.html>.

- Rozsudek správního soudu v Berlíně (*Verwaltungsgericht Berlin*) ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. VG 3 L 35.10
- Rozsudek správního soudu v Hannoveru (*Verwaltungsgericht Hannover*) ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. 7 A 3697/07
- http://www.rki.de/cln_178/nn_1493664/DE/Content/Infekt/Impfen/STIKO/Empfehlungen/Aktuelles/Impfkalender,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/Impfkalender.pdf
- http://www.rki.de/cln_178/nn_199624/DE/Content/Infekt/EpidBull/Archiv/2010/16_10,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/16_10.pdf
- http://www.rhein-neckar-kreis.de/servlet/PB/show/1935439/GSA_Einladung%20Eltern.pdf
- <http://www.aerztezeitung.de>
- <http://www.archiv.aufbruch-bayern.de>
- <http://www.bildungsserver.de>
- <http://bundesrecht.juris.de>
- <http://www.familien-wegweiser.de>
- <http://www.impfen.de>
- <http://www.impfkritik.de>
- <http://www.impfschutzverband.de>
- <http://www.kreis-steinfurt.de>
- <http://www.muenchen.de>
- <http://www.navigator-medizin.de>
- <http://www.netdokter.de>
- <http://www.osnabrueck.de>
- <http://www.schwanger-in-bayern.de>
- <http://www.tagesspiegel.de>

E. Rakousko

1. Existují nějaká očkování dětí, která jsou povinná?

V Rakousku neexistují v současné době žádná povinná očkování dětí. Jediným povinným očkováním bylo v Rakousku očkování proti neštovicím, které bylo zakotveno dekretem dvorské kanceláře v roce 1836 a následně spolkovým zákonem ze dne 30. 6. 1948 (BGBl. Nr. 156/1948), o ochranném očkování proti neštovicím. S ohledem na postupné vymizení tohoto onemocnění se očkování stalo bezvýznamným, a proto byl tento zákon s účinností k 31. 12. 1980 zrušen.

V roce 1973 byla poprvé v souvislosti s vydáním tzv. zdravotního průkazu pro matku a dítě (*Mutter-Kind-Pass*), ve kterém jsou předepsána doporučená vyšetření a očkování matky a novorozence, publikována ministerstvem schválená doporučení pro očkování dětí. Od roku 1984 jsou ministerstvem zdravotnictví zveřejňovány na doporučení Nejvyšší zdravotní rady (*Der Oberste Sanitätsrat*) očkovací plány, které jsou dle potřeby aktualizovány. Očkovací výbor Nejvyšší zdravotní rady je poradním orgánem ministerstva zdravotnictví.

Tyto očkovací plány vycházejí ze zájmu státu na ochraně zdraví občanů. V úvodních ustanoveních očkovacího plánu pro rok 2010¹¹⁹ je zakotveno, že dítě má podle Úmluvy o právech dítěte právo na nejlepší zdravotní péči. K tomu patří i ochrana před nemocemi, kterým se dá zabránit očkováním. Ze strany státních orgánů i zákonodárce je však plně respektováno, že se jedná o právo občanů, resp. dětí, nikoli povinnost. Všechna doporučená očkování jsou hrazena ze zdravotního pojištění.

Jednotlivá doporučená očkování jsou rozdělena do kategorií podle věku – tj. pro novorozence, děti předškolního věku, děti školního věku a dospělé. V aktuálním očkovacím plánu jsou doporučena očkování proti černému kašli, dětské obrně, záškrtu, tetanu, *Haemophilus influenzae* typu B a žloutence typu B (tzv. hexavakcína),¹²⁰ dále proti spalničkám, zarděnkám a příušnicím, klíšťové encefalitidě, pneumokokům, žloutence typu A, planým neštovicím, lidským papillomavirům, meningokokům, chřipce a rotavirům.

2. Pokud jsou některá očkování povinná, jak je sankcionováno nedodržení povinnosti dětí očkovat? Jsou tyto sankce užívány v praxi?

Jak vyplývá z výše uvedeného, v Rakousku nejsou povinná očkování, neočkování není proto nijak sankcionováno. Ministr zdravotnictví může na základě zákonného zmocnění¹²¹ vydat vyhlášku, kterou stanoví doporučená očkování k odvrácení nebezpečí pro obecné zdraví národa. Jedná se však stále o doporučená očkování, není zde stanovena očkovací povinnost a neočkování není nijak sankcionováno. Takto bylo například v roce 2009 vyhláškou č. BGBl. II. Nr. 341/2009 za doporučené označeno očkování proti tzv. nové chřipce (prasečí) způsobené virem H1N1. Očkování uvedená v této vyhlášce jsou prováděna zdarma a případné škody

---

¹¹⁹ Dostupné např. zde: http://www.reisemed.at/impfplan_2010.pdf.

¹²⁰ Dostupné z: <http://www.babycenter.at/baby/gesundheit/kinderkrankheiten>.

¹²¹ § 1b odst. 1, 2 zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou očkováním (BGBl. 371/1973).

způsobené takovým doporučeným očkováním jsou kryty zákonem o odpovědnosti za škodu způsobenou očkováním (podrobně viz ot. č. 8).

3. Jak jsou definovány výjimky z povinného očkování?

S ohledem na výše uvedenou neexistenci očkovací povinnosti nejsou ani stanoveny výjimky z očkování.

4. Je očkování proti některým nemocem povinné pro vstup dítěte do školy nebo školky, případně pro jiné aktivity?

Vzhledem k tomu, že očkování není povinné, není ani podmínkou pro přijetí dítěte do školky nebo školy. Školství je stejně jako v Německu upraveno zákony na úrovni jednotlivých spolkových zemí. Ze zákonů jednotlivých spolkových zemí nevyplývá žádná podmínka ohledně absolvovaného očkování nebo lékařských prohlídek pro přijetí dítěte do školky. Pouze jsou obecně stanoveny podmínky, kdy může být dítě z docházky do školky vyloučeno. Např. podle § 16f korutanského zákona o mateřských školách¹²² nebo podle § 5 odst. 1 burgundského zákona o mateřských školách¹²³ může být dítě vyloučeno z docházky do školky v případě, že vykazuje takové psychické nebo fyzické postižení, které by mohlo znamenat ohrožení ostatních dětí nebo ztížení výchovatelské práce učitelek, respektive, že z důvodu jeho postižení od něj nelze očekávat řádný výkon denního režimu pro děti ve školce. Pro takové vyloučení musí být vypracován odborný znalecký posudek. Podle § 5 odst. 5 burgundského zákona o mateřských školách musí rodiče při přijetí dítěte do školky předložit potvrzení o zdravotním stavu dítěte. Na rozdíl od Německa, kde je předkládáno potvrzení o absolvovaných zdravotních prohlídkách, toto potvrzení o zdravotním stavu je pouze potvrzením o zdravotní „nezávadnosti“ dítěte, tj. že aktuálně není nijak vážně nemocné. V zákoně však není stanovena žádná sankce pro případ nepředložení takového zdravotního potvrzení.

Co se týče přijetí do základní školy, tak zde se vyžaduje, aby bylo dítě zdravotně způsobilé k absolvování školní docházky, v případě pochybností je třeba nechat vypracovat posudek školního nebo úředního lékaře.¹²⁴

5. Existují nějaká důležitá soudní rozhodnutí, která se týkají očkování, zejména povinnosti očkovat?

Rakouské soudy opakovaně judikovaly, že v Rakousku neexistuje povinné očkování a že tzv. školní očkování (podrobněji viz otázka č. 7) není projevem svrchované státní moci a že v Rakousku neexistuje očkovací povinnost.

---

¹²² Zákon č. LGBl. Nr. 86/1992 (WV).

¹²³ Zákon č. LGBl. Nr. 63/1995.

¹²⁴ Např. § 25 školského zákona spolkové země Horní Rakousko (zákon č. 60/1997 LGBl.) nebo § 51 odst. 1 písm. c) salcburského školského zákona (zákon č. 57/1976 LGBl.).

V tomto smyslu rozhodl např. **Nejvyšší zemský soud v Grazu v roce 2007**.¹²⁵ Jednalo se o případ, kdy byl v rámci tzv. školního očkování úřední lékařkou očkovan žák druhé třídy základní školy proti žloutence typu B. Tato lékařka byla zemskou zdravotní radou pověřena, aby v rámci plnění očkovacího plánu doporučeného Nejvyšší zdravotní radou nabízela toto očkování. Toto očkování však bylo určeno zejména pro doposud neočkované děti ve věku 12 let. V důsledku tohoto očkování onemocněl chlapec zánětem očních nervů, což mu způsobilo vysoký stupeň postižení – téměř plnou slepotu a snížení pracovní schopnosti o 90 %. Spolkový úřad sociálního zabezpečení uznal poškození očních nervů jako škodu způsobenou v důsledku očkování. Soud chlapci přiznal bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění. Základ v pochybení lékařky soud spatřoval v nedostatečném poučení očkovaného chlapce, respektive jeho zákonných zástupců, neboť chybělo poučení o možných vedlejších účincích očkování. Žalovaná (spolková země) popírala především existenci příčinné souvislosti mezi očkováním a vzniklou škodou a tvrdila, že poučení o očkování bylo řádné a dostačující. Lékařka (jako vedlejší účastník řízení) dále namítala, že poučení o případných škodách vzniklých v důsledku očkování - ve formě onemocnění očního nervu - nebylo s ohledem na minimální pravděpodobnost vzniku takové škody nutné. Žalované bylo vytýkáno nedostatečné poučení, neboť v případě, že se nejednalo o naléhavý zákrok, bylo nutné obsáhlé poučení. Nejvyšší soudní dvůr již dříve konstatoval,¹²⁶ že čím méně naléhavý zákrok je, tím více obsáhlé musí být poučení pacienta (rodičů).

V tomto svém rozhodnutí se Nejvyšší zemský soud v Grazu vyjádřil k podobě poučovací povinnosti při očkování. Doposud byla zavedená praxe poučení při školním očkování taková, že rodiče dětí, které měly být očkovány, byli čtyři týdny před očkováním požádáni, aby vyplnili dotazník, ve kterém měli zodpovědět, zda dítě bylo v posledních čtyřech týdnech nemocné, zda trpí alergiemi či zda mělo oslabenou obranyschopnost. Těsně před očkováním se lékařka zeptala žáka, zda se mu daří dobře a zda je zdravý. Soud se vyjádřil v tom smyslu, že takový rozhovor nemá s poučením o rizicích spojených s očkováním nic společného, a to i když žák odpověděl ano.

Podle názoru soudu je nutné poučit očkovaného, resp. zákonné zástupce, o více oblastech očkování. Především nestačí hovořit pouze o rizicích onemocnění. Poučení se musí týkat i nebezpečí a rizik samotného očkování. Takové poučení zahrnuje zejména zodpovězení otázky, zda je očkování, které má být provedeno, urgentní, a zda existuje konkrétní a bezprostřední riziko onemocnění. Dále musí být zohledněno, zda dítě patří k rizikové skupině. Poučení se tedy musí týkat jak rizik onemocnění, proti kterému se očkuje, tak i rizik očkování, vedlejších účinků vakcín.

Podle názoru soudu musí poučení o souhlasu k očkování proběhnout osobně. Vyplnění formuláře a zakřížkování otázek ano/ne není poučením. Očkování není léčebným zákrokem, ale zákrokem preventivním. Nejedná se tedy o akutní lékařský zákrok, u kterého je třeba jednat rychle. Právě u neakutního ošetření je třeba respektovat právo pacienta na sebeurčení. Očkovaný, respektive jeho zástupci, musí být schopni samostatně zvážit riziko

---

¹²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího zemského soudu v Grazu (*Oberlandesgericht Graz*) ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 6 R 5/10t. Šlo o druhé rozhodnutí ve věci poté, co byly předcházející rozsudky soudu nižších stupňů zrušeny rozhodnutím Nejvyššího soudního dvora ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. 1 Ob 84/08x.

¹²⁶ Např. ve svém rozhodnutí sp. zn. 2 Ob 197/97b.

onemocnění a očkování. Cílem poučení je umožnit zvážení rizika. Teprve po samostatném uvážení všech pro a proti jsou očkovaní či jeho zástupce schopni vyslovit platný souhlas s očkovaním. Očkování bez předchozího poučení lze považovat za nesprávné ošetření a lékaři proto mohou být v případě vzniku škody na zdraví, ke které dojde v důsledku očkování, úspěšně žalováni o náhradu škody.

V průběhu tohoto řízení bylo zjištěno, že ohledně školních očkování panuje v odborné i laické veřejnosti velmi nízké právní povědomí. Některým učitelům, lékařům a dokonce i právníkům nebylo známo, že v Rakousku neexistuje očkovací povinnost, a tudíž že ani neexistuje povinnost nechat se očkovat při takové hromadné akci školy.

Tato skutečnost byla konstatována v **rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora z roku 2007**.¹²⁷

Opět se jednalo o případ nezletilého, který byl očkovan v rámci školního očkování, a to proti spalničkám, zarděnkám a příušnicím. V důsledku očkování vážně onemocněl, a proto požadoval uhrazení bolestného ve výši 5.000 EUR a stanovení povinnosti spolkové zemi k úhradě každé škody, která mu v důsledku očkování v budoucnu vznikne kromě škod, které jsou kryty zákonem o škodách vzniklých očkovaním. V tomto případě došlo opět k nedostatečnému poučení rodičů nezletilého o rizicích spojených s očkovaním. Před očkovaním zaslal zdravotní úřad rodičům dětí, které měly být očkovány, informační leták, ve kterém byly zdůrazněny pouze pozitivní účinky očkování. S ohledem na tuto skutečnost rodiče žáka souhlasili s očkovaním. Na případné vedlejší účinky a závažná poškození zdraví, které mohly v souvislosti s očkovaním nastat, nebyli v letáku upozorněni. Dítě bylo naočkováno úřední lékařkou, aniž by předtím bylo vyšetřeno, jak bude snášet očkování. Očkování u dítěte vyvolalo imunotrombocytopenii, kvůli které muselo být hospitalizováno.

Nejvyšší soudní dvůr v tomto případě judikoval, že školní očkování není aktem státní moci. Z dob povinného očkování proti neštovicím a tuberkulóze se mnoho státních úřadů domnívalo, že očkování je aktem veřejné moci, a tudíž povinností. Úřady argumentovaly tím, že očkování provádí úřední lékař, který je zaznamenává do očkovacího průkazu, a proto se jedná o akt veřejné moci. Tento názor vyvrátil Nejvyšší soudní dvůr, když rozhodl, že očkování je ryze soukromoprávním aktem. Nejvyšší soudní dvůr dále v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že spolková země odpovídá za činnost úředních lékařů, stejně tak jako za nedostatečné poučení ze strany okresního zdravotního referátu (zdravotního úřadu), a dále že očkování provedené bez souhlasu rodičů může vést i k trestněprávním následkům.

6. Je očkování proti některým nemocem podmínkou pro výplatu nějakých sociálních dávek?

S ohledem na skutečnost, že očkování není povinné, není ani podmínkou pro výplatu sociálních dávek. Jediná sociální dávka, jejíž výplata je závislá od péče o zdraví, je přídavek na dítě. Matka je povinna pečovat o své zdraví v průběhu těhotenství a oba rodiče po porodu o zdraví dítěte. Na základě vyhlášky ministerstva pro sociální věci¹²⁸ jsou předepsány lékařské

---

¹²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 1 Ob271/06v.

¹²⁸ Vyhláška č. BGBl. II Nr. 470/2001, o stanovení lékařských prohlídek matky a dítěte, o podmínkách dalšího poskytování přídavku na dítě v plné výši (*Mutter-Kind-Pass-Verordnung 2002 - MuKiPassV*).

prohlídka – přesně jaká prohlídka a kdy má být absolvována. Provedení těchto prohlídek je zaznamenáváno do zdravotního průkazu (*Mutter-Kind-Pass*) a řádné absolvování prvních deseti předepsaných lékařských prohlídek (pět pro matku v těhotenství a pět pro dítě po porodu) je podmínkou pro výplatu přídatku na dítě v plné výši. Součástí prohlídky však není povinnost nechat dítě očkovat. V případě, že tyto prohlídky nejsou absolvovány podle předepsaného rozpisu, je přídatek na dítě krácen o polovinu. Potvrzení o absolvovaných prohlídkách musejí rodiče (těhotná žena) zaslat své zdravotní pojišťovně.

7. Kdo realizuje očkování (pediatr, jiný odborník, očkovací centrum aj.)?

První očkování dítěte provádí kolem 3. – 5. měsíce věku dítěte dětský lékař. Dále je očkování oprávněn provádět úřední lékař a rovněž je očkování prováděno v průběhu tzv. školního očkování. Školní očkování jsou prováděna úředními lékaři okresních hejtmanských a jedná se buď o očkování zdarma (v případě, že se očkuje proti předepsaným nemocem dle očkovacího plánu) a nebo je očkování zpoplatněno (např. očkování proti klíšťové encefalitidě nebo meningokokům). Rodiče jsou včas informováni o jednotlivých očkováních a konkrétních termínech. Následně obdrží rodiče dětí formulář, ve kterém potvrdí, že souhlasí s očkováním. Tento potvrzený formulář pak dítě předloží spolu s očkovacím průkazem při očkování ve škole. V případě, že rodiče nesouhlasí s provedením očkování, nesmí být dítě očkováno.

8. Kdo odpovídá za případnou škodu způsobenou v souvislosti s očkováním (lékař, stát, výrobce vakcíny aj.)?

Odpovědnost za škodu způsobenou v souvislosti s očkováním je regulována speciálním zákonem¹²⁹ o odškodnění za škody způsobené v souvislosti s očkováním. Podle § 1 – 1b tohoto zákona odpovídá stát za škodu způsobenou v souvislosti s povinným očkováním provedeným na základě dříve platných zákonů¹³⁰ a za škodu způsobenou v důsledku doporučeného očkování (očkování provedeného na základě vyhlášky ministerstva zdravotnictví k odvrácení nebezpečí pro zdraví obyvatel, kterou je ministr zdravotnictví zmocněn vydat). Jedná se stále o doporučené očkování (viz výše), touto vyhláškou nemůže být stanovena očkovací povinnost. Ve smyslu tohoto zákona jsou odškodňovány i škody způsobené v souvislosti s očkováním uvedeným v tzv. průkazu matky a dítěte (jedná se o předepsaná vyšetření a doporučená očkování).

Podle ustanovení § 2 odst. 1 odškodňovacího zákona se odškodňují náklady za léčebnou péči a náklady s tím související (lékařská pomoc, léky, zdravotní pomůcky, rehabilitace, cestovné) a opakující se plnění ve stejné míře jako plnění vyplývající ze zákona o zaopatření vojáků prezenční služby a jejich pozůstalých v platném znění.¹³¹

---

¹²⁹ Zákon o odškodnění za škody způsobené v souvislosti s očkováním (*BGBI. 371/1973, Impfschadengesetz*).

¹³⁰ Jedná se o zákon o ochranném očkování proti neštovicím (zákon č. 156/1948 *BGBI.*, platný do 31. 12. 1980), úřední nařízení podle § 17 odst. 3 zákona o epidemiích (zákon č. 186/1950 *BGBI.*), ustanovení § 3 zákona o výjimkách z očkování proti neštovicím v letech 1977 a 1978, resp. ustanovení § 3 zákona o výjimkách z očkování proti neštovicím v letech 1979 a 1980, ustanovení § 5 zákona o zdravotně-policejní kontrole hranic (zákon č. 15/1975 *BGBI.*).

¹³¹ *Heeresversorgungsgesetz* (HVG), *BGBI. Nr. 27/1964*.

Uvedené odškodné je poskytováno v případě, že v důsledku očkování došlo k trvalému poškození zdraví. Pokud nedošlo ke způsobení trvalých následků, náleží odškodnění uvedených nákladů pouze při těžké újmě na zdraví ve smyslu ust. § 84 odst. 1 trestního zákona (*Strafgesetzbuch*). To znamená, že pokud nevznikly trvalé následky a poškození zdraví není těžkou újmou na zdraví, nebude odškodnění v podobě převzetí nákladů léčby, léků, zdravotních pomůcek a rehabilitace poskytnuto. V takovém případě se podle § 2a odst. 2 odškodňovacího zákona poskytuje jednorázové odškodnění v podobě paušálního plnění ve výši 883,56 EUR. Tato částka se navyšuje pouze o prokazatelně vynaložené náklady. V případě, že se přesto následně objeví trvalé následky očkování, nebrání takto poskytnuté paušální odškodnění dalšímu odškodnění za trvalé následky.

V případě, kdy se nejedná o některé z doporučených očkování a současně lékař nesprávně nebo nedostačujícím způsobem poučí pacienta o možných rizicích spojených s očkováním nebo onemocněním, proti kterému je očkováno, odpovídá za takto vzniklou škodu sám lékař. To vyplývá z výkladu *a contrario* výše uvedeného zákona. Lékař odpovídá podle obecných předpisů občanského práva (*ABGB*) za řádné ošetření pacienta. To znamená, že pokud lékař neupozorní pacienta na nějaké riziko spojené s očkováním nebo s onemocněním, proti kterému je očkován, a toto riziko se pak uskuteční, odpovídá lékař za způsobenou škodu.¹³² Navíc, pokud by lékař pacienta vůbec nepoučil o možných rizicích a pacient by neudělal k očkování jako k lékařskému zákroku informovaný souhlas, mohla by u lékaře připadat v úvahu i odpovědnost podle trestněprávních předpisů (§ 110 trestního zákona).

Stejně tak v případě, kdy nejde o některé z doporučených očkování a je při řádném postupu očkování použitým léčivem způsobena škoda na zdraví (např. se vyskytnou závažné vedlejší účinky), odpovídá za tuto škodu podle zákona o odpovědnosti za škody způsobené vadou výrobku¹³³ výrobce vakcíny.

9. Existuje zjednodušené řízení, jak se rodiče mohou domoci náhrady škody způsobené v souvislosti s očkováním? (odškodňovací fondy aj.)

V jednotlivých spolkových zemích Rakouska existují odškodňovací fondy, ze kterých je poskytováno odškodnění pro pacienty v případě, že není dána odpovědnost konkrétního lékaře nebo zdravotnického zařízení podle obecných občanskoprávních předpisů. Tyto fondy jsou zřizovány na základě zákonů o odškodňování pacientů jednotlivých spolkových zemí (tzv. zemské právo). Těmito zákony není obecná zákonná (spolková) právní úprava nahrazována, ale rozšiřována. Pravidla pro poskytování odškodnění jsou podrobně stanovena ve směrnících vydávaných jednotlivými spolkovými zeměmi na základě příslušného zákona. Jednotlivé směrnice se od sebe v zásadních bodech ohledně podmínek uplatnění nároku významněji neliší.¹³⁴

---

¹³² Informace dostupná z:

<http://www.springermedizin.at/fachbereiche-a-z/i-o/innere-medizin/?full=14622>.

¹³³ Zákon č. BGBl. Nr. 99/1988, *Produkthftungsgesetz*.

¹³⁴ Směrnice spolkové země Tyrolsko. Dostupná z:

http://www.tirol.gv.at/fileadmin/www.tirol.gv.at/themen/gesundheit/patientenvertretung/downloads/Richtlinien_TPF-11-07.pdf.

Směrnice spolkové země Salcbursko. Dostupná z:

Podmínkami pro vyplacení odškodného z patientského fondu jsou následující:

- ohledně nároku na náhradu škody nesmí být současně zahájen žádný soudní spor,
- nesmí uplynout lhůta delší než tři roky od doby, kdy se poškozený o škodu dozvěděl (obecná promlčecí lhůta),
- existence škody způsobená osobě, která byla vyšetřena, ošetřena nebo naopak neošetřena v některém ze zemských veřejných nebo soukromých zdravotnických zařízení,
- odpovědnost zdravotnického zařízení není s ohledem na znaky skutkové podstaty protiprávního jednání (zavinění, protiprávnost a příčinná souvislost) jednoznačně dána.

V případě, že bylo poškozenému z tohoto fondu odškodnění již poskytnuto a následně mu bylo rovněž přiznáno právo na náhradu škody (např. následně v soudním řízení), je povinen poškozený poskytnuté plnění fondu vrátit. Řízení o poskytnutí odškodnění z patientského fondu se zahajuje na návrh poškozeného a není zpoplatněno.

10. Jaké jsou hlavní problémy v současnosti diskutované v souvislosti s očkováním?

V současné době je diskutována obecně problematika očkování – zda je vhodné a prospěšné, zda nejde pouze o byznys farmaceutických společností. Rovněž je aktuální otázkou očkování proti lidským papillomavirům. Dále se s ohledem na aktuální judikaturu vyšších soudů týkající se školního očkování (viz otázka č. 5) diskutuje o ukončení školního očkování v dosavadní podobě.

Použité zdroje:

- Zákon č. BGBl. 371/1973, o odškodnění za škody způsobené v souvislosti s očkováním (*Bundesgesetz über die Entschädigung für Impfschäden -Impfschadengesetz*)
- Zákon č. LGBl. 86/1992 (WV), korutanský zákon o mateřských školách (*Kindergartengesetz*)
- Zákon č. LGBl. 63/1995, burgundský zákon o mateřských školách (*Kindergartengesetz*)
- Zákon č. 60/1997 LGBl., školský zákon spolkové země Horní Rakousko
- Zákon č. 57/1976 LGBl., školský zákon spolkové země Salcbursko
- Vyhláška č. BGBl. II Nr. 470/2001, o stanovení lékařských prohlídek matky a dítěte, o podmínkách dalšího poskytování přídatku na dítě v plné výši (*Mutter-Kind-Pass-Verordnung 2002 - MuKiPassV*)
- Rozhodnutí Nejvyššího zemského soudu v Grazu (*Oberlandesgericht Graz*) ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 6 R 5/10t
- <http://www.apotheker.or.at>
- <http://www.babycenter.at>
- <http://www.bmgfj.gv.at>
- <http://de.wikipedia.org/wiki/Mutter-Kind-Pass>
- <http://www.gesunde-kinder.at>
- <http://www.help.gv.at>

<http://www.salzburg.gv.at/themen/gs/gesundheit/patientenvertretung/pateinetenentschaedigungsfonds/entschaedigungsrichtlinien.htm>.

- <http://www.impfkritik.de>
- <http://www.jusline.at>
- <http://www.kinder-impfen.at>
- <http://www.kleinezeitung.at>
- <http://www.reisemed.at>
- <http://resources.metapress.com>
- <http://www.ris.bka.gv.at>
- <http://www.salzburg.gv.at>
- <http://www.tirol.gv.at>
- <http://xinos.wordpress.com>

F. Spojené království

Každému dítěti je nabízeno očkování podle Národního očkovacího plánu ([National childhood immunisation schedule](#)), který momentálně obsahuje očkování proti záškrtu, tetanu, černému kašli, obrně, očkování proti bakteriím *Haemophilus influenzae* typu B, proti spalničkám, zarděnkám, příušnicím, meningitidě typu C, pneumokokovým infekcím. V roce 2008 bylo na seznam přidáno i očkování proti rakovině děložního čípku. Tato očkování jsou každému nabízena zdarma, resp. jsou hrazena Národním zdravotnickým systémem (*National Health Service*).¹³⁵

1. Existují nějaká očkování dětí, která jsou povinná?

Ve Spojeném království není žádné očkování povinné. K aplikaci jakékoli vakcíny je zapotřebí informovaného souhlasu očkovaného nebo osoby, která má vůči očkovanému rodičovskou zodpovědnost.¹³⁶ Při očkování dětí platí, že stačí souhlas jednoho rodiče. Pokud však jeden rodič souhlasí a druhý očkování odmítá, nemůže být očkování provedeno, dokud se rodiče nedohodnou nebo pokud nerozhodne soud, že očkování je v nejlepším zájmu dítěte (viz otázky č. 4 a 5).¹³⁷ U očkování platí, že souhlas musí být získán ke každému jednotlivému očkování.¹³⁸

Vedle těchto pravidelných očkovaní vázaných na dosažení určitého věku dochází ve Spojeném království čas od času k „očkovacím kampaním“ (*mass immunization campaign*), které jsou obecně používány ke zvýšení proočkovanosti v určitých věkových skupinách. Ve Spojeném království jsou využívány většinou při zavádění nových typů vakcín.¹³⁹ V letech 1956 a 1962 se jednalo o očkování proti dětské obrně, v roce 1988 proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám (MMR vakcína), v roce 1992 proti bakteriím *Haemophilus influenzae* typu B, v roce 1994 proti spalničkám a zarděnkám, v roce 1999 a 2000 proti meningitidě typu C a v roce 2003 bylo aplikováno posilovací očkování proti bakteriím *Haemophilus influenzae* typu B.¹⁴⁰ I při očkování prováděných v rámci těchto kampaní je samozřejmě vždy zapotřebí informovaného souhlasu očkovaného nebo jeho rodiče, nositele rodičovských práv. Kampaň je totiž pouze podpůrným, „marketingovým“ prostředkem, nemá vliv na právní úpravu vztahu lékař – pacient.

---

¹³⁵ Informace převzata z oficiálního webu NHS:

<http://www.nhs.uk/Planners/vaccinations/Pages/Vaccinationchecklist.aspx>.

¹³⁶ Oficiální materiál Ministerstva zdravotnictví Spojeného království *Immunisation against Infectious Disease*, aktualizovaná verze z roku 2010. Dále v textu jen „Green book“, s. 10. Dostupné zde: <http://www.dh.gov.uk/en/PublicHealth/Immunisation/Greenbook/index.htm>.

¹³⁷ *Green book*, s. 12.

¹³⁸ *Green book*, s. 7.

¹³⁹ Noakes, K., Salisbury, D.: Immunisation campaigns in UK in *Current Topics in Microbiology and Immunology*, 2006, Volume 304, s. 54. Částečný náhled dostupný z:

<http://www.springerlink.com/content/p483lruuq628x407/abstract>.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 53.

2. Pokud jsou některá očkování povinná, jak je sankcionováno nedodržení povinnosti dětí očkovat? Jsou tyto sankce užívány v praxi?

Protože neexistují povinná očkování, neexistují ani sankce za jejich nepodstoupení.

3. Jak jsou definovány výjimky z povinného očkování?

Žádné výjimky z povinného očkování neexistují, protože neexistuje povinnost očkovat.

4. Je očkování proti některým nemocem povinné pro vstup dítěte do školy nebo školky, případně pro jiné aktivity?

Součástí „rutinního dětského očkovacího programu“ (*routine childhood immunisation programme*)¹⁴¹ je očkování ve 2, 3 a 4 měsících, očkování okolo 12. a 13. měsíce života dítěte, dále tzv. předškolní očkování, které s provádí ve věku od tří do pěti let věku dítěte a očkování teenagerů ve věku 13 až 18 let. Jejich obsah kopíruje Národní očkovací plán. Žádné z těchto očkování však není povinné v tom smyslu, že by s jeho podstoupením byla svázána možnost navštěvovat nějaké kolektivní zařízení. V roce 2008 obdobný koncept prosazovala labouristická poslankyně Mary Creagh – žádala, aby byl u všech dětí vyžadován doklad o podstoupení všech doporučených očkování před tím, než nastoupí do školy. Zůstalo však pouze u návrhu, k realizaci nedošlo.¹⁴² Nadále proto platí, že všechna očkování dětí jsou podmíněna souhlasem rodičů, resp. osob s rodičovskou odpovědností.¹⁴³

Tzv. *Green book* zvlášť popisuje získávání souhlasu při očkování nabízeným hromadně ve školních zařízeních.¹⁴⁴ U dětí ve věku 16 a 17 let je ze zákona presumována způsobilost k rozhodování o lékařské péči. Mladší děti mohou dát k očkování souhlas, pokud jsou k tomu způsobilé (tzv. *Gillik-competent child*).¹⁴⁵ Přesto je považováno za vhodnější, když jsou u těchto dětí do rozhodování zapojeni rodiče. Pokud s očkováním souhlasí dítě ve věku 16 nebo 17 let nebo tzv. *Gillik-competent child*, nemohou rodiče tento souhlas překonat/vetovat. Pokud takové dítě s očkováním nesouhlasí, jeho rodiče sami taktéž nemohou toto rozhodnutí zvrátit, mohou se však obrátit na soud s žalobou podle [§ 8 zákona](#)

---

¹⁴¹ Viz např. leták *Pre-school immunisation*, vydaný NHS, dostupný z: http://www.dh.gov.uk/prod_consum_dh/groups/dh_digitalassets/@dh/@en/@ps/documents/digitalasset/dh_120266.pdf, s. 2 a 32 nebo *Green book*, s. 80.

¹⁴² Viz článek BBC News: *No jabs, no school says labour MP*. Dostupný z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7392510.stm>.

¹⁴³ Blíže k rodičovskému souhlasu viz *Green book*, s. 10 a násl.

¹⁴⁴ Týká se především očkování proti tetanu, záškrtu a dětské obrně prováděného mezi 13 a 18 lety. *Green book*, s. 11.

¹⁴⁵ Odvozeno od rozhodnutí House of Lords ve věci *Gillick v West Norfolk and Wisbech Area Health Authority* [1985] 3 All ER 402 (HL). V rozhodnutí byl vytvořen test, podle kterého je dítě mladší 16 let způsobilé dát souhlas se zdravotní péčí, pokud plně chápe zdravotní zákrok, který má podstoupit: "As a matter of Law the parental right to determine whether or not their minor child below the age of sixteen will have medical treatment terminates if and when the child achieves sufficient understanding and intelligence to understand fully what is proposed." Plný text rozhodnutí je dostupný např. zde: http://www.hrcr.org/safrica/childrens_rights/Gillick_WestNorfolk.htm. Více informací ke „Gillik competency“ viz např. zde: http://en.wikipedia.org/wiki/Gillick_competence.

[o dětech z roku 1989](#) (*Children Act 1989*) a požádat o vydání tzv. soudního příkazu ve specifických otázkách (*specific issue order*).¹⁴⁶

5. Existují nějaká důležitá soudní rozhodnutí, která se týkají očkování, zejména povinnosti očkovat?

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2003, [\[2003\] EWCA Civ 1148](#)¹⁴⁷

V daném případě rozhodoval soud o vydání soudního příkazu podle § 8 zákona o dětech pro dva páry rodičů, kteří nebyli sezdáni, nebydleli spolu a měli rozdílný názor na očkování jejich potomka (očkování proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám). Matky očkování odmítaly, otcové ho požadovali. Soud potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu, který vyhověl návrhu otců na vydání soudního příkazu na provedení očkování dětí. Nejvyšší soud stejně jako odvolací soud výslovně upozorňuje, že rozsudek nemá sloužit jako obecné schválení očkování dětí, neboť byl vydán na základě skutkových okolností konkrétních případů a není vyloučeno, že v jiném případě by byl vydán rozsudek opačný.

Rozhodnutí Komisaře pro sociální zabezpečení a ochranu dětí ze dne 30. 5. 2008, [\[2008\] UKSSCSC CI 732 2007](#)¹⁴⁸

V tomto případě se žalobkyně, zdravotní sestra v NHS, domáhala náhrady za „*industry injurie*“ (což se v českém kontextu nejvíce podobá pracovnímu úrazu). K tomu mělo dojít tím, že se na popud zaměstnavatele nechala naočkovat proti hepatitidě B, přičemž poté se zhoršil její již špatný zdravotní stav (týden pracovní neschopnosti, objevily se bolesti nohou a bolesti zad se staly chronickými). Komisař dospěl k závěru, že očkování, které nařídí zaměstnavatel není povinným očkováním, neboť i v tomto případě je aplikace vakcíny vázána na získání informovaného souhlasu pacienta, a také, že samotné očkování ani následné vedlejší účinky nelze považovat za pracovní úraz.

6. Je očkování proti některým nemocem podmínkou pro výplatu nějakých sociálních dávek?

Žádný takový předpis se nepodařilo dohledat, naopak vyhláška č. 41/1995 o sociálním zabezpečení a pracovní neschopnosti¹⁴⁹ výslovně stanoví, že dávka v nemoci náleží i tomu, kdo nepodstoupil očkování, díky které by se do pracovní neschopnosti nedostal. [§ 18](#) citované vyhlášky upravuje situace, ve kterých dávka v nemoci nenáleží. Stane se tak například, pokud osoba bez dobrého důvodu nepodstoupí zdravotní či jiný zákrok či ošetření, které mu doporučí jeho ošetřující lékař, nemocnice nebo obdobné zařízení, a které by ho

---

¹⁴⁶ Viz otázka č. 5, kde je řízení popsáno blíže.

¹⁴⁷ Rozsudek je dostupný zde: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2003/1148.html>.

¹⁴⁸ Dostupné z: http://www.bailii.org/uk/cases/UKSSCSC/2008/CI_732_2007.html. Komisař pro sociální zabezpečení a komisař pro ochranu dětí jsou specializovaní soudci, kteří rozhodují o kasačních stížnostech proti rozhodnutím odvolacích soudů ve věcech sociálního zabezpečení a ochrany dětí. Více zde: <http://www.courtsni.gov.uk/en-GB/Tribunals/OSSC/?UserPref=culture^en-GB>.

¹⁴⁹ *Social Security (Incapacity for Work) (General) Regulations 1995*. Dostupné např. zde: <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/1995/311/contents/made>.

pravděpodobně učinilo práce schopným. Z tohoto obecného pravidla je však výslovně vyloučeno očkování a závažné operace.

7. Kdo realizuje očkování (pediatr, jiný odborník, očkovací centrum aj.)?

Na aplikaci vakcín se vztahují obecná pravidla o předepisování léků. K tomu jsou ze zákona¹⁵⁰ oprávněni zaregistrovaní¹⁵¹ lékaři a v omezené míře zubaři, zdravotní sestry, porodní asistentky a veterináři. U vakcín přichází nejčastěji v úvahu předepsání a aplikace ze strany lékařů a zdravotních sester s oprávněním předepisovat léky. Právní systém Spojeného království však umožňuje, aby za splnění určitých podmínek (viz níže) byla očkovací látka dodána a aplikována i jinými zdravotnickými pracovníky, jako jsou zdravotní sestry bez práva předepisovat léky, porodní asistentky bez oprávnění předepisovat léky, oční lékaři/optometristé, pediatři, rentgenologové, fyzioterapeuti, lékaři záchranné služby, dietologové, ergoterapeuti, protetikové a logoterapeuti.¹⁵²

Lékaři a zdravotní sestry s právem předepisovat léky jsou i při aplikaci vakcín vázáni předpisy, které upravují jejich činnost, a jsou osobně odpovědní za jejich případné nedodržení. Zdravotní sestry se řídí mimo jiné profesním standardem Rady pro ošetrovatelství a porodní asistenci o aplikaci léků.¹⁵³ Dalšími důležitými materiály jsou stanoviska Komise pro očkování a imunizaci ([Joint Committee on Vaccination and Immunisation](#)), což je poradní orgán vlády pro otázky očkování, a stanoviska vládního poradce pro otázky zdravotnictví ([Chief Medical Officer](#)), který je současně profesním nadřízením všech zdravotních pracovníků v zemi.

Všichni zdravotní pracovníci, kteří předepisují nebo aplikují vakcíny nebo podávají pacientům informace o očkování, musí podstoupit zvláštní školení o očkování. Školení musí obsahovat informace, jak rozpoznat anafylaktický šok a jak ho zvládnout. Celkový obsah školení je upraven v Národním minimálním standardu na školení o očkování,¹⁵⁴ který v roce 2005 vydala Agentura pro ochranu zdraví ([Health Protection Agency](#)). Proškolení pracovníci mají povinnost udržovat a prohlubovat tyto získané znalosti.¹⁵⁵

Jak již bylo řečeno výše, ve Spojeném království je možné, aby vakcínu aplikoval i jiný zdravotnický pracovník než lékař a zdravotní sestra s právem předepisovat léky. Děje se tomu tak ve dvou případech. Jednak může zdravotnický pracovník s právem předepisovat léky dát písemný individuální pokyn k aplikaci léku/vakcíny jinému zdravotnickému

---

¹⁵⁰ Ustanovení § 9 a 11 zákona o lécích (*Medicines Act 1968*). Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/67/contents>.

¹⁵¹ Registrace probíhá podle zákona o zdravotních a sociálních službách (*Health and Social Care Act 2008*). Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/14/contents>.

¹⁵² *Green book*, s. 35.

¹⁵³ *Standards of proficiency for nurses and midwives prescribers*. Dostupné z: <http://www.nmc-uk.org/Documents/Standards/nmcStandardsOfProficiencyForNurseAndMidwifePrescribers.pdf>.

¹⁵⁴ National minimum standards for immunisation training 2005. Dostupné z: <http://www.hpa.org.uk/Publications/InfectiousDiseases/0506NationalMinimumStandardsforImmunisationTraining/>.

¹⁵⁵ *Green book*, s. 25.

pracovníkovi (*Patient Specific Direction*) a nebo je vydán tzv. skupinový pokyn k aplikaci léku/vakcíny (*Patient Group Direction*).¹⁵⁶

Většina očkovaní uvedených v rámci dětského rutinního očkování jsou prováděna pomocí těchto individuálních pokynů.¹⁵⁷ Lékař (pediatr, obvodní lékař) nebo zdravotní sestra s právem předepisovat uvede do zdravotní dokumentace písemný pokyn k očkování, které je následně provedeno v jejich ordinaci nebo na nějaké klinice.¹⁵⁸ Skupinové pokyny musí splňovat požadavky uvedené v [§ 2 nařízení](#) z roku 2000, kterým se novelizuje nařízení o lécích (provádějící zákon o lécích).¹⁵⁹ Musí obsahovat alespoň: datum nabytí a pozbytí účinnosti, zdravotnické zařízení a popis léku, na které se pokyn vztahuje, podpis lékaře a farmaceuta a další informace. Podmínky skupinových pokynů v oblasti očkování jsou přezkoumávány častěji než jiné skupinové pokyny.¹⁶⁰ Skupinové pokyny přichází v oblasti očkování v úvahu v případě školního hromadného očkování prováděného zdravotními sestrami, hromadného očkování prováděného sestrami ve věznicích a při péči, kterou zdravotní sestry poskytují znevýhodněným skupinám pacientů, jako jsou uprchlíci, žadatelé o azyl nebo uživatelé drog nebo při péči kterou zdravotní sestry poskytují v zařízeních pro cestovní medicínu.

Pokyn v žádném případě nenahrazuje souhlas pacienta nebo jeho zákonného zástupce, pouze poskytuje oprávnění aplikovat vakcínu pracovníkovi, který toho oprávnění ze zákona jinak nemá.

8. Kdo odpovídá za případnou škodu způsobenou v souvislosti s očkováním (lékař, stát, výrobce vakcíny aj.)?

Odpovědnost za škodu způsobenou v souvislosti s očkováním nese ve Spojeném království stát, resp. vláda. Je to způsobeno tím, že během dlouhého procesu vzniku odškodňovacího mechanismu (viz níže), převládla myšlenka, že očkování je ve prospěch celé společnosti a lidé, kteří ho podstoupí vlastně společnosti přináší oběť. Za vzniklou škodu je proto odpovědná vláda, která toto očkování doporučuje.¹⁶¹

9. Existuje zjednodušené řízení, jak se rodiče mohou domoci náhrady škody způsobené v souvislosti s očkováním (odškodňovací fondy aj.)?

Ano, systém odškodnění (*Vaccine Damage Payments Scheme*) byl zaveden zákonem o dávkách za škodu způsobenou očkováním z roku 1979 (*Vaccine Damage Payments Act 1979*).¹⁶² V současnosti se mohou dávky¹⁶³ dovolat osoby, které utrpěly závažnou psychickou

---

¹⁵⁶ *Green book*, s. 35.

¹⁵⁷ *Green book*, s. 36.

¹⁵⁸ *Green book*, s. 36.

¹⁵⁹ The Medicines (Pharmacy and General Sale—Exemption) Amendment Order 2000.

¹⁶⁰ Blíže také *Green book*, s. 37.

¹⁶¹ Blíže k historii vzniku odškodňovacího mechanismu viz stránky Asociace rodičů dětí postižených v souvislosti s očkováním: <http://www.vaccinedamage.org.uk>.

¹⁶² Zákon je dostupný zde: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1979/17/contents>.

¹⁶³ Nejedná se o odškodnění, ale o jistou jednorázovou sociální dávku, která má usnadnit život lidem s poškozením způsobeným očkováním a jejich rodinám. Viz *Green book*, s. 75.

nebo fyzickou újmu (*severe disablement*) v souvislosti s očkovaním proti záškrtu, tetanu, černému kašli, dětské obrně, spalničkám, zarděnkám, příušnicím, neštovicím, tuberkulóze, *Haemophilus influenzae* typu B, meningokoku typu C, pneumokokové infekci, lidskému papillomaviru a viru H1N1 (prasečí chřipce).¹⁶⁴ Od roku 2007 je dávka vyplácena v maximální výši 120.000 £ (při 100% újmě).¹⁶⁵

Výši poškození určují speciálně školení posudkoví lékaři.¹⁶⁶ Je aplikován procentní test poškození, podle kterého se postupuje v případech pracovních úrazů. Za závažné poškození se považuje poškození ve výši 60 %, čemuž odpovídá např. paralýza horních končetin po očkovaní proti dětské obrně. Za 100% poškození se považuje např. ztráta zraku či sluchu.¹⁶⁷

Aby bylo možné žádat o dávku, muselo k očkovaní dojít před 18. rokem života poškozeného, s výjimkou očkovaní proti dětské obrně, zarděnkám, meningokoku typu C, lidskému papillomaviru a viru H1N1 (prasečí chřipce).¹⁶⁸ Očkování muselo být také provedeno na území Spojeného království.

Žádosti vyřizuje Oddělení pro dávky za škodu způsobenou očkovaním Ministerstva práce a penzí (*Vaccine Damage Payments Unit*). Rozhodnutí ministerstva je přezkoumatelné ve dvoustupňovém soudním řízení (*First-tier tribunal, Upper Tribunal*). Je umožněna i obnova řízení před ministerstvem, pokud nebyly vzaty v potaz všechny relevantní skutečnosti nebo pokud vyšly najevo skutečnosti, které nebyly známy před vydáním rozhodnutí.¹⁶⁹

10. Jaké jsou hlavní problémy v současnosti diskutované v souvislosti s očkovaním?

Britskou veřejnost pobouřily v souvislosti s očkovaním v poslední době především dvě věci. Tou hlavní bylo diskutované zavedení povinného očkovaní proti viru N1H1. Informaci o tom, že varianta povinného očkovaní je možná, vláda okamžitě popřela,¹⁷⁰ nicméně někteří lidé se bouřili proti údajné možnosti Komise pro očkovaní a imunizaci zavést nová „povinná“ očkovaní i bez souhlasu parlamentu.¹⁷¹

Druhou záležitostí bylo vyloučení lékaře, který poukazoval na spojitost autismu a očkovaní proti společnému očkovaní proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám (MMR vakcínou). Tvrzení doktora Wakefielda ovlivnilo mnoho rodičů, kteří následně odmítali své děti očkovat. V květnu 2010 uznala Lékařská komora (*Britain's General Medical Council*) lékaře vinným ze

---

¹⁶⁴ *Green book*, s. 75. Nebo také oficiální informační web Oddělení pro dávky za škodu způsobenou očkovaním: http://www.direct.gov.uk/en/DisabledPeople/FinancialSupport/OtherBenefitsAndSupport/DG_10026664. Část *Eligibility*.

¹⁶⁵ Tamtéž. Část *How much you get*.

¹⁶⁶ *Green book*, s. 77.

¹⁶⁷ Část *What is 'severely disabled'?* Dostupné z:

http://www.direct.gov.uk/en/DisabledPeople/FinancialSupport/OtherBenefitsAndSupport/DG_10026664.

¹⁶⁸ *Green book*, s. 76.

¹⁶⁹ Část *How to appeal*. Dostupné z:

http://www.direct.gov.uk/en/DisabledPeople/FinancialSupport/OtherBenefitsAndSupport/DG_10026664.

¹⁷⁰ Dostupné z: <http://forums.ukcolumn.org/showthread.php?tid=306>.

¹⁷¹ Dostupné z: <http://childhealthsafety.wordpress.com/2009/05/29/compulsory-vax/>.

závažného porušení svých povinností a odebrala mu právo praktikovat lékařské povolání na území Spojeného království. Lékař se proti rozhodnutí neodvolal.¹⁷²

Použité zdroje:

- *Children Act 1989*
- *Health and Social Care Act 2008*
- *Medicines Act 1968*
- *Medicines (Pharmacy and General Sale—Exemption) Amendment Order 2000*
- *Social Security (Incapacity for Work) (General) Regulations 1995*
- *Vaccine Damage Payments Act 1979*
- Noakes, K., Salisbury, D.: Immunisation campaigns in UK. In: *Current Topics in Microbiology and Immunology*. 2006, Volume 304.
- NHS Immunisation Statistics, England, 2007 – 2008
- Vaccination checklist
- Immunisation against Infectious Disease
- Pre-school immunisation
- Standards of proficiency for nurses and midwives prescribers
- National minimum standards for immunisation training 2005
- <http://www.nhs.uk>
- <http://www.dh.gov.uk>
- <http://www.springerlink.com>
- <http://news.bbc.co.uk>
- <http://en.wikipedia.org>
- <http://www.courtsni.gov.uk>
- <http://www.legislation.gov.uk>
- <http://www.nmc-uk.org>
- <http://www.hpa.org.uk>
- <http://www.vaccinedamage.org.uk>
- <http://forums.ukcolumn.org>
- <http://childhealthsafety.wordpress.com>
- <http://abcnews.go.com>

---

¹⁷² Dostupné z: <http://abcnews.go.com/Health/wireStory?id=10726293>.

III. Závěr

Na základě výše rozebraných jednotlivých právních úprav v různých evropských zemích je možné konstatovat, že i v rámci velmi podobných právních kultur existují nejrozličnější přístupy k právní regulaci očkování dětí. Zdaleka ne všude je očkování upraveno jako povinnost s možností uplatnit sankce vůči rodičům nerespektujícím stanovený očkovací kalendář, jako tomu dosud bylo v České republice.

Očkování dětí je otázkou svobodné volby rodičů bez jakýchkoli, ať už přímých či nepřímých, sankcí v Irsku, Německu, Rakousku a Spojeném království. Zde rodičům nejenže nehrozí represe v podobě pokut, trestního stíhání, sankcí a dohledu ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí, ale dokonce rodiny nejsou ani omezeny v možnosti umístit svoje děti do kolektivních zařízení s jinými dětmi. Před přijetím do mateřské či základní školy však může být požadována lékařská prohlídka, která prověří, zda je dítě zdravé (Rakousko, Německo). Omezení jsou možná v případě výskytu infekčního onemocnění, kdy je možné z důvodu ochrany veřejného zdraví neočkované dítě dočasně vyloučit z kolektivu (Německo). Dá se tedy říci, že se důsledně ctí zásada přiměřenosti a do práv dítěte na vzdělání se zasahuje jen tehdy, je-li to nezbytné. Problémem v těchto státech s liberální úpravou může být nižší proočkovanost. V této souvislosti by bylo otázkou medicínského posouzení, zda s sebou nese mírně nižší proočkovanost nějaká rizika z hlediska ochrany veřejného zdraví.

Tab. 1. – Povinnost očkování a přímé sankce

	Právní povinnost očkování dětí	Přímá sankce za nerespektování povinnosti
Belgie	Ano, 1 nemoc ^a	Pokuta, trestní řízení
Česká republika	Ano, 9 nemocí^b	Dříve pokuta^c
Francie	Ano, 3 nemoci ^d	Pokuta, trestní řízení
Irsko	Ne	-
Německo	Ne	-
Rakousko	Ne	-
Spojené království	Ne	-

^a Dětská obrna.

^b Záškrt, tetanus, černý kašel, dětská obrna, hepatitida B, *haemophilus influenzae* typu B, spalničky, zarděnky a příušnice. U posledních tří nemocí, tzv. dětských nemocí, není vyhláškou stanovena lhůta, do kdy má být očkování provedeno, což podle Nejvyššího správního soudu (rozsudek ze dne 21. 7. 2010, č. j. 3 Ads 42/2010 – 92) znamená, že nesplnění povinnosti nelze sankcionovat.

^c Dle výše uvedeného rozsudku nelze ukládat sankce za neočkování za současného právního stavu, kdy je očkování proti konkrétním nemocem nařízeno pouhou vyhláškou a nikoliv zákonem.

^d Záškrt, tetanus, dětská obrna.

V Belgii a ve Francii jsou některá očkování stanovena právními předpisy obdobně jako v České republice. Na druhou stranu si nelze nepovšimnout, že rozsah této povinnosti je výrazně nižší. Oproti devíti povinným očkováním v České republice jsou ve Francii povinná pouze tři (záškrt, tetanus, obrna) a v Belgii jen jedno (obrna). Ve Francii bylo dříve mnohem více povinných očkování obdobně jako v České republice, ale část z nich byla přesunuta mezi očkování dobrovolná. Lze tedy zaznamenat výrazné tendence k liberalizaci očkování i zde. I když v obou těchto státech jsou možné přímé sankce za nerespektování očkovací povinnosti značně přísné, nepodařilo se zjistit, zda vůči některým rodičům skutečně byl uplatněn například trest odnětí svobody. Co se týče přístupu do kolektivních zařízení, jak ve Francii, tak v Belgii je vyžadováno provedení očkování. Ve Francii je nutné podrobit dítě pouze třem stanoveným povinným očkováním, naopak v Belgii jsou pro přístup do těchto zařízení vyžadována i jinak nepovinná očkování.

V žádném ze zkoumaných států není očkování podmínkou pro přístup k povinné školní docházce, ani pro přiznání a výplatu sociálních dávek. V některých případech je vyžadováno absolvování stanovených lékařských prohlídek, nikdy však aplikace vakcíny.

Tab. 2 – Nepřímé sankce za neočkování dětí

	Očkováním podmíněný přístup do		Očkováním podmíněná výplata sociálních dávek
	mateřské školy	základní školy	
Belgie	Ano, nutné očkování 7 nemocí ^a	Ne	Ne
Česká republika	Ano, nutné očkování 9 nemocí^b	Ne	Ne
Francie	Ano, nutné očkování 3 nemocí ^c	Ne	Ne
Irsko	Ne	Ne	Ne
Německo	Ne	Ne	Ne
Rakousko	Ne	Ne	Ne
Spojené království	Ne	Ne	Ne

^a Kromě oficiálně povinné dětské obrny je pro vstup dítěte do předškolního zařízení vyžadováno očkování proti záškrtu, černému kašli, *Haemophilus influenzae* typu B, spalničkám, zarděnkám a příušnicím.

^b U očkování spalniček, zarděnek a příušnic je sporné, zda může být vyžadováno, neboť pro tato očkování není v právních předpisech stanovena žádná lhůta – viz komentář u předchozí tabulky.

^c Záškrt, tetanus, dětská obrna.

Neméně zajímavou otázkou je přístup státu k odškodnění těch dětí, kterým očkování (ať už povinné či státem doporučované) způsobilo újmu na zdraví. Ty státy, které ponechávají v otázce očkování dětí rodičům svobodu, většinou na tuto otázku pamatují, berou na sebe odpovědnost a upravují způsob, kterým se mohou poškozené rodiny domoci náhrady škody či újmy (Německo, Rakousko, Spojené království, výjimkou je Irsko, které tento systém nemá). V Belgii odpovědnost státu za následky očkování dovodil soud i bez výslovné právní úpravy. Paradoxně Česká republika, která nařizuje velký počet očkování jako povinná, nejenže nemá systém pro odškodňování poškozených, ale vůbec na sebe nepřebírá za následky očkování jakoukoli odpovědnost.

Tab. 3 – Odpovědnost za negativní následky po očkování dětí

	Systém odškodňování následků po očkování dětí	Odpovědnost státu za následky po očkování dětí
Belgie	Ne	Ano ^a
Česká republika	Ne	Ne
Francie	Ano	Ne
Irsko	Ne	Ne
Německo	Ano	Ano
Rakousko	Ano	Ano
Spojené království	Ano	Ano

^a Dovozeno judikaturou.

Tab. 4. – Proočkovanost v roce 2009 (zdroj – Světová zdravotnická organizace)^a

	Záškrt, tetan a černý kašel (DTP3)	Haemophilus influenzae typu B (Hib3)	Dětská obrna (Polio3)	Spalničky, zarděnky, příušnice (MCV1)
Belgie	99	97	99	94
Česká republika	99	– ^b	99	98^c
Francie	99	97	– ^b	90
Irsko	94	93	94	90
Německo	96 ^d	94	96	96
Rakousko	83	83	83	76
Spojené království	93	93	93	86

^a Údaje jsou dostupné na stránkách Světové zdravotnické organizace, v části CISID (*centralized information system for infectious diseases*). Dostupné z:

<http://data.euro.who.int/cisid/?TabID=255300>.

^b Údaj není k dispozici.

^c Jde o druhou dávku (MCV2), údaj o první dávce (MCV1) není k dispozici.

^d Jde o čtvrtou dávku (DTP4), údaj o třetí dávce (DTP3) není k dispozici.

Na závěr je možné konstatovat, že mezi právní úpravou i praxí při očkování dětí v České republice a nám kulturně nejbližších státech – v Rakousku a Německu – je propastný rozdíl. V porovnání s jejich značně tolerantní úpravou, která dává na první místo autonomii a informovanost jedince, a zároveň v souladu s principem proporcionality zajišťuje ochranu veřejného zdraví a práv dětí, se zdá český systém neudržitelný.

Určité změny již nastartoval Nejvyšší správní soud ve výše zmíněném nedávném rozsudku, kterým odmítl pokutování rodičů za nedodržení očkování, které není stanoveno přímo zákonem. Vzhledem k obecným tendencím v Evropě je možné uzavřít, že změny v očkovacím systému dětí směrem k větší liberalizaci již dlouho byly v České republice nevyhnutelné. Citlivost společnosti k lidským právům, svobodě a autonomii každého jednotlivce se změnila a řada rodičů oprávněně čeká, že s nimi bude jednáno jako v západních státech, tedy, že budou pečlivě informováni o výhodách i nevýhodách očkování a že konečné rozhodnutí v otázce zdraví svých dětí bude až na nezbytné výjimky na nich.

Otázkou nyní je, kterou cestou se vydat. Určité návrhy změn rigidního českého přístupu k očkování dětí už před lety formuloval dřívější ombudsman, další možností je inspirovat se úpravami a praxí v jiných zemích.